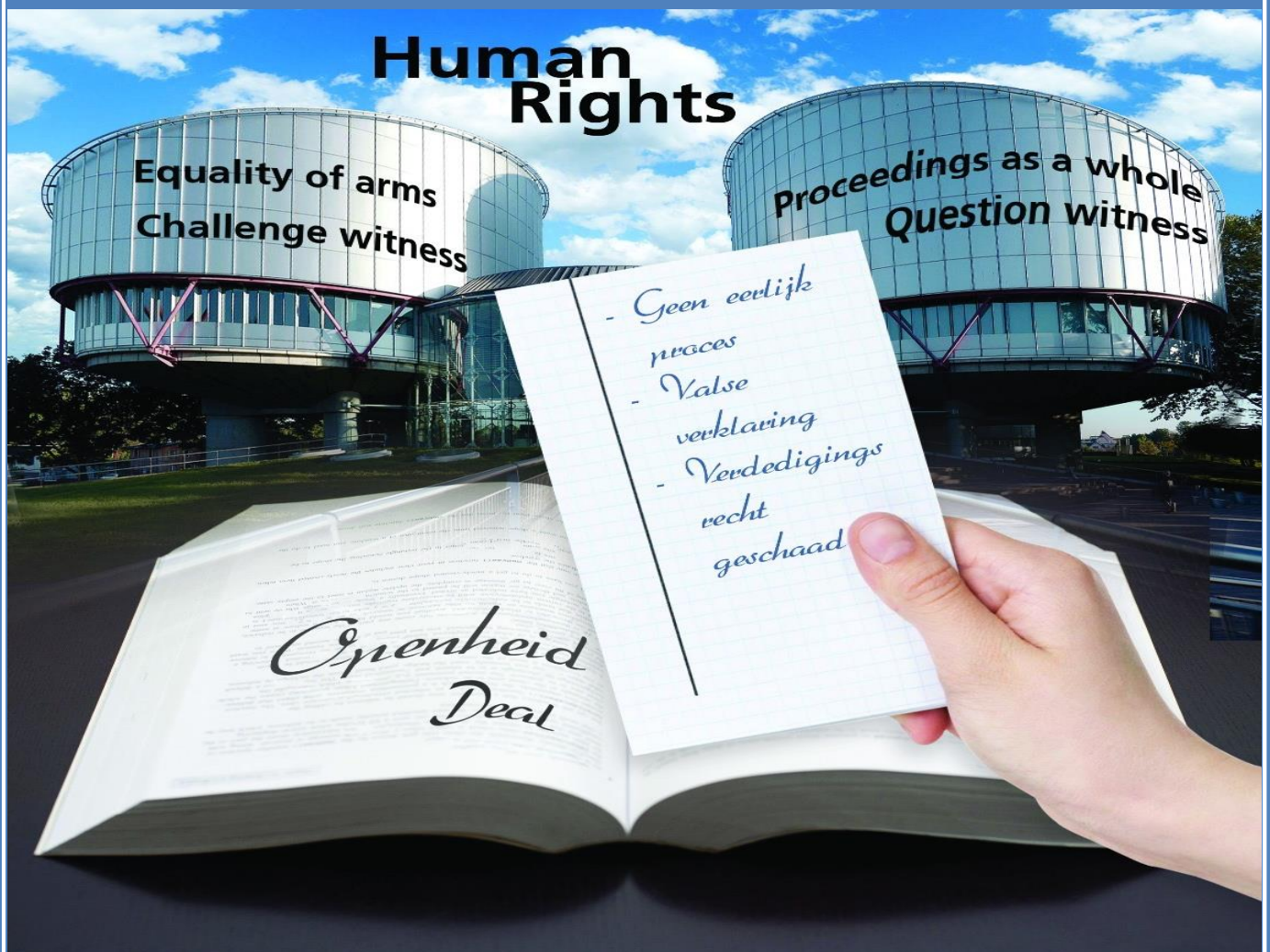

Straight from Strasbourg to the Caribbean

Toetsing van het Caribische wetsvoorstel 'Toezeggingen aan getuigen'
aan artikel 6 EVRM

Chaldinette Wanga
Bachelorscriptie (8 ec)
University of Curaçao
Faculteit der Rechtsgeleerdheid

Straight from Strasbourg to the Caribbean

Toetsing van het Caribische wetsvoorstel 'Toezeggingen aan getuigen'
aan artikel 6 EVRM

Chaldinette Wanga
Bachelorscriptie (8 ec)
University of Curaçao
Faculteit der Rechtsgeleerdheid
onder de begeleiding van mw. mr. Pascale Dingemanse
26 oktober 2017
Aantal woorden: 11.168

Table of Contents

Lijst van afkortingen	3
Inleiding	4
2 Het Caribische wetsvoorstel Toezeggingen aan getuigen.....	7
2.1 Achtergrond	7
2.2 Gevallen waarbij de regeling kan worden toegepast.....	7
2.3 Toelaatbaarheid van toezeggingen.....	8
2.3.1 Toelaatbare toezeggingen.....	8
2.3.2 Niet toelaatbare toezeggingen	8
2.4 Positie van de kroongetuige	8
2.4.1 Waarborgen van de kroongetuige	9
2.4.2 Verplichtingen van de kroongetuige	9
2.5 Stappen voor de totstandkoming van de afspraak	10
2.5.1 Het voornemen tot het maken van een afspraak	10
2.5.2 Toetsing rechtmatigheid van de afspraak door de RC	11
2.5.3 Het verhoren van de kroongetuige door de RC.....	12
2.5.4 Mededeling van de afspraak aan de verdachte	12
2.6 Het onderzoek ter terechtzitting	13
2.6.1 Volledige openheid OvJ	14
2.6.2 De rol van de zittingsrechter	14
2.6.3 Rechten van de verdediging	16
2.6.4 Weigerachtige getuige.....	16
3 Uitspraken van het EHRM	17
3.1 Klachten met betrekking tot het bewijs.....	18
3.1.1 Het gebruik van een verklaring van een getuige waaraan toezegging is gedaan	18
3.1.2. De verklaring van de getuige is niet ter terechtzitting afgelegd.....	20
3.1.3. Het ondervragen van de getuige.....	21
3.1.4. Weigering om een getuige à décharge op te roepen en te horen.....	23
3.1.5. Bepaald stuk/document dat niet als bewijs wordt geaccepteerd door de rechter	24
3.1.6. Weigering van het OM om de verdediging bepaalde stukken te laten zien	25
3.1.7. Onrechtmatig bewijs	26
3.2. Klachten met betrekking tot het motiveren van een beslissing	27
3.3 Procedure als geheel	27

4 Toetsing van de Caribische conceptregeling aan het EVRM.....	34
4.1 Rechtskundige bijstand	34
4.2 Openheid van de deal	34
4.3 De mogelijkheid om de kroongetuige te ondervragen.....	35
4.4 De aanwezigheid van steunbewijs	37
4.5 Het in aanmerking nemen van het bestaan van een afspraak door de rechter	37
4.6 Motivering van de beslissing van de rechter	37
Conclusie en aanbevelingen	39
Literatuurlijst.....	41

To Quento Wanga.

- *'Experience my experience,*
- *communicate my experience*
with the intention of others getting it,
- *willingness to be responsible for everything,*
- *have what I have and*
- *live my life by my principles.'*

*'Geef iedereen een rol, of dwing ze in een rol,
en ze moeten voor altijd over je zwijgen.'*

W. HOLLEEDER (volgens het verhaal van Astrid Holleeder)
(uit: Judas, 2016, p.140)

Lijst van afkortingen

Art.	Artikel
CarSv-Cpt	Concept Caribische Wetboek van Strafvordering
EHRM	Europees Hof ter bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden
EVRM	Europees Verdrag ter bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden
MvT	Memorie van Toelichting van het Concept Caribische Wetboek van Strafvordering
NSv	Nederlandse Wetboek van Strafvordering
OM	Openbare Ministerie
O.t.t.z.	Onderzoek ter terechtzitting
OvJ	Officier van Justitie
PG	Procureur-Generaal
RC	Rechter-Commissaris

Inleiding

“De advocate van Nini, Marije Vaders, wil van Kuwas weten of hij een deal met het Openbaar Ministerie heeft gesloten. „Nee”, zegt Kuwas. De advocate vraagt wat hij met Officier van Justitie Rip heeft afgesproken. „Niets! Dat zeg ik toch!” reageert Kuwas geërgerd. Heeft hij dan geen document ondertekend, vraagt Vaders. „Document? Hoezo document?” “Kuwas kijkt vertwijfeld naar de rechter, die de advocate vraagt: „Kunt u iets specifiek zijn?” Kuwas: „Ja, wees specifiek. Zeg me wat voor document ik ondertekend heb!” Hij is nu woest: „Ik heb niets ondertekend. Rip heeft mij nog nooit iets aangeboden.”¹

Op 5 mei 2013 is de Curaçaose parlementariër Helmin Wiels doodgeschoten.² B. “Nini” Fonseca is op 17 mei 2017 door het Gerecht in Eerste Aanleg Curaçao veroordeeld wegens medeplichtigheid aan de moord van Helmin Wiels. Zijn advocaat, Marije Vaders, vermoedde dat het OM een deal met Kuwas, een getuige à charge, heeft gesloten. In een zaak als deze, waarbij de maatschappij totaal was geschokt, is het belang van de waarheidsvinding groot. Tot heden zijn de intellectuele daders in deze zaak niet opgepakt. Gedacht kan worden dat het gebruik van een kroongetuige zou kunnen leiden tot het oplossen van deze zaak.

Het gebruik van een kroongetuige is in Curaçao nog niet wettelijk geregeld. Maar sinds september 2013 (toevallig in hetzelfde jaar dat Helmin Wiels is doodgeschoten) bestaat er een concept Caribisch Wetboek van Strafvordering voor Aruba, Curaçao, Sint Maarten en de BES-eilanden, waarin ook het gebruik van de kroongetuige wettelijk wordt geregeld.

In Nederland is het gebruik van een kroongetuige sinds 2006 wettelijk geregeld.³ Volgens de gezamenlijke commissie herziening Wetboek van Strafvordering bestaat ook in Aruba, Curaçao, Sint Maarten en de BES-eilanden aanleiding de invoering van het doen van toezeggingen aan getuigen die tevens verdachte zijn, wettelijk te regelen mede gelet op de tekst van artikel 26⁴ van de United Nations Convention against Transnational Organized Crime.⁵ Ook aan getuigen die zelf reeds veroordeeld zijn, kunnen toezeggingen gedaan worden in ruil voor hun verklaringen.⁶ De groei en betekenis van de ernstige misdrijven zoals atrako’s en georganiseerde vormen van criminaliteit (zoals handel in verdovende middelen) is van dergelijke aard en omvang dat bijzondere maatregelen noodzakelijk zijn. Het instrument van de toezeggingen aan getuigen is een belangrijk middel in de strijd tegen de toenemende (georganiseerde) criminaliteit.⁷ Bij het optreden tegen zeer ernstige misdrijven en tegen de

¹ Antilliaans Dagblad 20 april 2017.

² Helmin Wiels heeft gedurende de verkiezingen van 2012 iets meer dan 16.000 stemmen behaald, wat hem de populairste politicus in die tijd maakte. De moord op Helmin Wiels kan dan ook als een moord op de vertegenwoordiging van het volk beschouwd worden.

³ Stb. 2005, 254.

⁴ Dit artikel bevordert dat elke staat de nodige maatregelen zal nemen om personen die lid zijn (of waren) van een georganiseerde criminele organisatie, informatie te laten geven over de organisatie, zijn leden, en de internationale links van de organisatie.

⁵ MvT Concept Caribisch Wetboek van strafvordering 2013, p.435.

⁶ MvT Concept Caribisch Wetboek van strafvordering 2013, p.435.

⁷ MvT Concept Caribisch Wetboek van strafvordering 2013, p.436.

georganiseerde criminaliteit, is gebleken dat bewijsmateriaal veelal niet op vrijwillige basis ter beschikking wordt gesteld en getuigen niet steeds bereid zijn een verklaring af te leggen, terwijl deze niet effectief kan worden afgedwongen.⁸

In de huidige praktijk is het in bepaalde zaken en onder bepaalde voorwaarden toegestaan een deal te sluiten met een getuige die tevens verdachte is. Het risico dat deze methode echter met zich brengt voor de integriteit van de rechtsstaat dwingt tot een uitdrukkelijke wettelijke regeling waarmee de uitvoering controleerbaar, transparant en door de rechter toetsbaar wordt.⁹

Volgens Van Kempen worden, in elk geval op het terrein van het strafrecht, het EVRM en de rechtspraak van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (hierna EHRM of het Hof) nauwelijks tot fundamenteel uitgangspunt genomen bij het ontwikkelen en opstellen van veel wetgeving.¹⁰ Dit terwijl de invloed van het internationale recht op het nationale recht zeer belangrijk is. De rechter mag nationale wetsbepalingen toetsen aan bepalingen van internationale verdragen die naar zijn oordeel een ieder verbinden en dus rechtstreeks toepasselijk zijn in de nationale rechtsorde.¹¹ De in het EVRM vervatte grondrechten zijn primair klassieke rechten en blijktens de rechtspraak nagenoeg alle een ieder verbindende bepalingen in de zin van art. 93 en 94 Gw.¹² Voor het strafproces zijn de artikelen 5, 6 en 8 van het EVRM belangrijk.

Het EVRM is gericht op de waarborg van mensenrechten waarbij dus de bescherming van de rechten van de verdachte eveneens geregeld is, terwijl de Caribische conceptregeling van de kroongetuige gericht is op de openbaarheid en de wetmatigheid van de afspraak tussen het OM en de kroongetuige.¹³ Openheid van de afspraak tussen het OM en de kroongetuige, betekent niet per se dat de rechten van de verdediging gewaarborgd zijn.

Gezien het feit dat de rechter de nationale wet mag (of beter gezegd 'moet') toetsen aan het EVRM, luidt mijn vraagstelling als volgt:

Hoe verhoudt het Caribische wetsvoorstel Toezeggingen aan getuigen zich tot het oordeel van het EHRM met betrekking tot het aannemen van de verklaringen van een kroongetuige als bewijsmateriaal? Is er sprake van een inbreuk op het recht op een eerlijk proces van de verdachte zoals gewaarborgd in art. 6 EVRM?

⁸ MvT Concept Caribisch Wetboek van strafvordering 2013, p.436.

⁹ MvT Concept Caribisch Wetboek van strafvordering 2013, p.436.

¹⁰ Van Kempen 2009.

¹¹ Lawson en Myjer 2000, p.33.

¹² Kortmann 2016, p.399.

¹³ De Nederlandse kroongetuigeregeling vormt de basis voor de Caribische kroongetuigeregeling. In Nederland werd na het IRT affaire bekend dat de justitie al bezig was met het sluiten van verschillende deals met criminelen. Als gevolg hiervan heeft men besloten om de toezeggingen aan getuigen wettelijk regelen. Het streven van de Nederlandse wetgever was openheid van de deals tussen justitie en de verdachten te verschaffen.

Voor het verrichten van dit onderzoek heb ik een literatuuronderzoek gedaan. Hierbij heb ik vakliteratuur, tijdschriftartikelen, regelgeving en uitspraken van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens bestudeerd.

In hoofdstuk 2 analyseer ik de Caribische conceptregeling Toezeggingen aan getuigen. In hoofdstuk 3 behandel ik tien uitspraken van het EHRM waarvan negen van de uitspraken betrekking hebben op het aannemen van de verklaring van een kroongetuige als bewijs. Uitspraak nummer 10 gaat over de eisen aan het ondervragingsrecht van de verdachte. En vervolgens zal ik in hoofdstuk 4 het Caribische wetsvoorstel Toezeggingen aan getuigen toetsen aan de hand van de tien uitspraken van het EHRM. Als laatste volgt mijn conclusie.

2 Het Caribische wetsvoorstel Toezeggingen aan getuigen

Voor de Landen Aruba, Curaçao, Sint Maarten en BES worden de regels omtrent het gebruiken van kroongetuigen geregeld in het Vierde boek van het Concept Caribisch Wetboek van Strafvordering (hierna CarSv-Cpt), namelijk titel III, vijfde afdeling B, toezeggingen aan getuigen, artikelen 261f tot en met 261j. Deze artikelen zijn vergelijkbaar met de artikelen 226g tot en met 226k NSv.

2.1 Achtergrond

In artikel 261f lid 1 CarSv-Cpt staat de definitie van de kroongetuige. Het gaat hierbij om een verdachte die bereid is een getuigenverklaring af te leggen in een strafzaak tegen een andere verdachte in ruil voor een toezegging van de Officier van Justitie.

Onder een toezegging wordt verstaan een afspraak tussen een getuige tevens verdachte en het Openbare Ministerie met het doel een getuigenverklaring te verkrijgen in ruil voor enige tegenprestatie van het openbaar ministerie.¹⁴

De Officier van Justitie dient bij het doen van een toezegging rekening te houden met de vereisten van proportionaliteit, subsidiariteit, zorgvuldigheid en interne openbaarheid. Bij de beoordeling van de proportionaliteit dient de Officier van Justitie het belang van de verklaring, het gewicht van de toezegging, de aard van het strafbare feit waarover de getuige verklaart en de ernst van het strafbare feit waarvoor hij wordt vervolgd, zorgvuldig in zijn afweging te betrekken. Ten aanzien van de subsidiariteit moet aannemelijk zijn dat het bewijsmiddel niet met andere opsporingsmethoden kan worden verkregen. Ten slotte dient de Officier van Justitie volledige openheid te betrachten over de inhoud van de gemaakte afspraak.¹⁵

Aan een getuige aan wie een toezegging wordt gedaan, moet een reëel voordeel in het vooruitzicht worden gesteld.¹⁶

2.2 Gevallen waarbij de regeling kan worden toegepast

Als criterium wordt gehanteerd dat de regeling alleen kan worden toegepast in zeer uitzonderlijke gevallen, bij zeer ernstige strafbare feiten.¹⁷ Artikel 261f lid 1 CarSv-Cpt bepaalt dat de voorgenomen afspraak uitsluitend betrekking heeft op het afleggen van een getuigenverklaring in het kader van een opsporingsonderzoek

1. naar misdrijven, waarvoor voorlopige hechtenis is toegestaan, die gepleegd zijn in georganiseerd verband en gezien hun aard of de samenhang met andere door de

¹⁴ MvT Concept Caribisch Wetboek van strafvordering 2013, p.436.

¹⁵ MvT Concept Caribisch Wetboek van strafvordering 2013, p.437.

¹⁶ MvT Concept Caribisch Wetboek van strafvordering 2013, p.436.

¹⁷ MvT Concept Caribisch Wetboek van strafvordering 2013, p.436-437.

- verdachte vermoedelijk begane misdrijven een ernstige inbreuk op de rechtsorde opleveren of
- naar misdrijven waarop naar de wettelijke omschrijving een gevangenisstraf van acht jaren of meer is gesteld.

2.3 Toelaatbaarheid van toezeggingen

2.3.1 Toelaatbare toezeggingen

De MvT geeft aan dat de regeling geen limitatief systeem van toezeggingen kent. Bij landsbesluit, houdende algemene maatregelen, kan hieraan nadere invulling worden gegeven. Van belang is dat er een rechtstreeks verband bestaat tussen de prestatie van de ene partij en de tegenprestatie van de andere partij. Tevens moet het gaan om een toetsbare getuigenverklaring en dient de te verkrijgen informatie essentieel te zijn voor de opsporing en het bewijs in de zaak. Een tegenprestatie zou bijvoorbeeld kunnen zijn:

- het eisen van een lagere hoofdstraf, waarbij de Officier van Justitie dit in zijn requisitoir meldt;
- kwijtschelding van een deel van de opgelegde hoofdstraf met behulp van de toepassing van gratie;
- de vervanging van de vrijheidsstraf door een taakstraf of
- detentie onder een ander regime.¹⁸

2.3.2 Niet toelaatbare toezeggingen

De wetgever acht het minder voor de hand liggend en ook ongewenst dat het OM de volgende toezeggingen doet

- toezeggingen met betrekking tot de inhoud van de tenlastelegging;
- strafrechtelijke immuniteit;
- toezeggingen met betrekking tot het in afwijking van het geldende opsporings- en vervolgingsbeleid afzien van actieve opsporing of vervolging van strafbare feiten;
- het geven van een financiële beloning;
- het geheel of gedeeltelijk achterwege laten van de executie van een rechterlijke beslissing en
- het begunstigen van anderen dan de getuige, zoals diens levenspartner.¹⁹

2.4 Positie van de kroongetuige

¹⁸ MvT Concept Caribisch Wetboek van strafvordering 2013, p.437-438.

¹⁹ MvT Concept Caribisch Wetboek van strafvordering 2013, p.438.

2.4.1 Waarborgen van de kroongetuige

Rechtsbijstand

Bij het overleggen met de Officier van Justitie over het maken van een afspraak, kan de kroongetuige zich laten bijstaan door een advocaat. Als de kroongetuige nog geen rechtsbijstand heeft, wordt hem een advocaat toegevoegd (art. 261 f lid 2) CarSv-Cpt.

Informatieverstrekking

Zoals in paragraaf 2.1 aan de orde is gekomen, vermeldt de MvT dat aan een getuige aan wie een toezegging wordt gedaan een reëel voordeel in het vooruitzicht moet worden gesteld.²⁰ Crijns merkt op dat de OvJ gehouden is de getuige helder voor te lichten over de gang van zaken voorafgaand aan en na afloop van de totstandkoming van de afspraak. Zo dient de OvJ de getuige erop te wijzen dat de PG de beslissing neemt over de toelaatbaarheid van het voorleggen van de afspraak aan de RC, dat de RC vervolgens over de totstandkoming van de afspraak beslist, en dat de zittingsrechter uiteindelijk beslist over de vraag of de door het OM toegezegde strafvermindering ook wordt gerealiseerd.²¹ De Nederlandse Aanwijzing toezeggingen aan getuigen in strafzaken 2012 vermeldt dat de OvJ de getuige dient in te lichten over de invloed van de te maken afspraak op het hem toekomende verschoningsrecht.²² De MvT geeft aan dat de Officier van Justitie de getuige tevens verdachte niet de garantie kan geven dat de door hem voorgestelde strafvermindering door de zittingsrechter zal worden gevolgd.²³ Verder vermeldt de MvT niet expliciet over de andere hierboven vermelde punten, maar ik neem aan dat de OvJ de kroongetuige ook op de andere aandachtspunten zal moeten wijzen.

Tijdelijk Verborgen houden van identiteit

De kroongetuige kan de RC verzoeken om zijn identiteit voor een bepaalde termijn voor de verdachte verborgen te houden (art. 261 h lid 4 CarSv-Cpt) (meer hierover in paragraaf 2.5.4) De uiteindelijke beslissing om het wel of niet te doen ligt bij de RC.

Getuigenbescherming

Artikel 261k CarSv-Cpt bepaalt dat de Minister van Justitie op, bij of krachtens landsbesluit houdende algemene maatregelen, te bepalen wijze, specifieke maatregelen kan treffen voor de feitelijke bescherming van de kroongetuige.²⁴

2.4.2 Verplichtingen van de kroongetuige

²⁰ MvT Concept Caribisch Wetboek van strafvordering 2013, p.436.

²¹ Cleiren/Crijns 2015, p.13.

²² Aanwijzing toezeggingen aan getuigen in strafzaken 2012, p.3.

²³ MvT Concept Caribisch Wetboek van strafvordering 2013, p.440.

²⁴ Hierdoor wordt de mogelijkheid gecreëerd voor de Minister van Justitie om ter invulling van artikel 24 van de United Nation convention against transnational organized crime bepaalde beschermingsprogramma's te ontwikkelen voor de bescherming getuigen zoals de bedreigde getuige, de getuige waarmee de officier van justitie een afspraak heeft gemaakt en de afgeschermd getuige. (MvT Concept Caribisch Wetboek van strafvordering 2013, p.440).

Bij het sluiten van een deal met het OM, verplicht de kroongetuige zich tot

1. het verklaren voor de rechter ter terechtzitting²⁵ en
2. het opgeven van de strafbare feiten die door hem zijn begaan in de zaak waarin hij zijn getuigenverklaring geeft. Een van de voorwaarden moet tevens zijn het verschijnen van getuige op de openbare terechtzitting.²⁶

Verschoningsrecht

Uit de Nederlandse Aanwijzing Toezeggingen aan Getuigen blijkt dat er ook afspraken gemaakt kunnen worden ‘over de mate waarin de getuige zich op het verschoningsrecht dat hem in verschillende hoedanigheden kan toekomen, zal beroepen’.²⁷ Crijns is van oordeel dat het hierbij voor de hand ligt, dat zal worden afgesproken, dat de getuige zich niet op het verschoningsrecht van art. 253 CarSv-Cpt – het verschoningsrecht in verband met gevaar voor zelfbelasting- zal beroepen.²⁸ Het Caribische wetsvoorstel toezeggingen aan getuigen heeft het niet over het verschoningsrecht van de verdachte.

2.5 Stappen voor de totstandkoming van de afspraak

2.5.1 Het voornemen tot het maken van een afspraak

Het voornemen tot het maken van een afspraak kan zowel van de Officier van Justitie als van de getuige uitgaan. Indien de getuige een dergelijk voornemen aan de politie kenbaar maakt, stelt deze de Officier van Justitie daarvan onverwijld in kennis. Echter kan een toezegging uitsluitend door de Officier van Justitie gedaan worden.²⁹

Als de Officier van Justitie voornemens is een afspraak te maken met een kroongetuige, moet hij de afspraak eerst laten beoordelen door de Procureur-Generaal. De Procureur-Generaal geeft zijn schriftelijke toestemming waarin hij de voorgenomen afspraak als rechtmatig oordeelt (art. 261 f lid 1 CarSv-Cpt).

De voorgenomen afspraak is op schrift gesteld en bevat een zo nauwkeurig mogelijke omschrijving van

- a. de misdrijven waarover en zo mogelijk de verdachte tegen wie de verdachte, tevens getuige, bedoeld in het eerste lid, bereid is een verklaring af te leggen;
- b. de strafbare feiten waarvoor de verdachte zelf zal worden vervolgd en op welke de toezegging betrekking heeft;
- c. de voorwaarden die aan de verdachte, tevens getuige, worden gesteld en waaraan deze bereid is te voldoen en
- d. de inhoud van de toezegging van de Officier van Justitie (art. 261 f lid 3 CarSv-Cpt).

²⁵ MvT Concept Caribisch Wetboek van strafvordering 2013, p.438.

²⁶ MvT Concept Caribisch Wetboek van strafvordering 2013, p.437-438.

²⁷ Aanwijzing toezeggingen aan getuigen in strafzaken 2012, p.3.

²⁸ Cleiren/Crijns 2015, p.14.

²⁹ MvT Concept Caribisch Wetboek van strafvordering 2013, p.438.

Hierna stelt de Officier van Justitie de Rechter-Commissaris in kennis van de voorgenomen afspraak (art. 261 f lid 1 CarSv-Cpt).

2.5.2 Toetsing rechtmatigheid van de afspraak door de RC

Vervolgens is er een preventieve rechtmatigheidstoetsing. Volgens Pelser wordt deze stap als een rechtmatigheidstoets gepresenteerd, maar zal het er in de praktijk waarschijnlijk neerkomen op een ‘volle’ toetsing.³⁰ De Rechter-Commissaris hoort de kroongetuige over de voorgenomen afspraak en beoordeelt vervolgens de rechtmatigheid van de afspraak (art. 261 g lid 1 CarSv-Cpt). De Officier van Justitie verschaft de Rechter-Commissaris de gegevens die hij voor de beoordeling daarvan behoeft (art. 261 g lid 1 CarSv-Cpt). De Rechter-Commissaris houdt bij de beoordeling rekening met de dringende noodzaak en met het belang van het verkrijgen van de door de verdachte, tevens getuige, af te leggen verklaring. Dat komt neer op toetsing aan de beginselen van subsidiariteit en proportionaliteit.³¹

De RC geeft in deze fase tevens een oordeel over de betrouwbaarheid van de getuige (art. 261 g lid 1 CarSv-Cpt). Volgens De Roos is het beoordelen van de betrouwbaarheid van de getuige een momentopname, want het kan voorkomen dat een erkende kroongetuige bijvoorbeeld ter zitting alsnog door de mand valt als onbetrouwbaar.³²

De Rechter-Commissaris legt zijn oordeel neer in een beschikking (art. 261 g lid 2 CarSv-Cpt). De beschikking van de Rechter-Commissaris is met redenen omkleed, gedagtekend en ondertekend en wordt onverwijld schriftelijk ter kennis gebracht van de Officier van Justitie en de verdachte, tevens getuige (art. 261 g lid 2 CarSv-Cpt).

Oordeelt de rechter-commissaris de afspraak rechtmatig, dan komt de afspraak tot stand (art. 261 g lid 2 CarSv-Cpt). Volgens Crijns is er vanaf dit moment sprake van een overeenkomst, hoewel de regeling blijft spreken van een afspraak.³³

Als de Rechter-Commissaris de afspraak niet rechtmatig oordeelt, en de Officier van Justitie het hiermee niet eens is, kan de Officier van Justitie in hoger beroep bij het Hof. Hiervoor heeft de Officier van Justitie veertien dagen na dagtekening de tijd (art. 261 g lid 3 CarSv-Cpt). Noch de regeling noch de MvT vermeldt de mogelijkheid tot cassatie. De Nederlandse regeling vermeldt wel expliciet dat tegen de beschikking van de rechtbank geen beroep in cassatie is toegelaten (art. 226i NSv).

Pas nadat de afspraak rechtmatig is geoordeeld door de Rechter-Commissaris, voegt de Officier van Justitie de processen –verbaal en andere voorwerpen waaraan gegevens kunnen worden

³⁰ Pelser 1999, p. 3483

³¹ Corstens 2014, p. 400.

³² De Roos 2007, p. 3.

³³ Cleiren/Crijns 2015, p.14.

ontleend die zijn verkregen door het maken van een afspraak als bedoeld in artikel 261f CarSv-Cpt bij de processtukken (art. 261 g lid 4 CarSv-Cpt).

2.5.3 Het verhoren van de kroongetuige door de RC

Nadat de afspraak rechtmatig is geoordeeld wordt de kroongetuige als getuige door de Rechter-Commissaris verhoord (art. 261 h lid 1 CarSv-Cpt). Volgens De Roos zal dit verhoren in de praktijk dus min of meer een doublure worden, met dien verstande dat ditmaal van het verhoor proces-verbaal wordt opgemaakt.³⁴

De kroongetuige kan niet als een bedreigde getuige (artikelen 261 tot en met 261^e CarSv-Cpt) worden verhoord (art. 261 h lid 2 CarSv-Cpt).

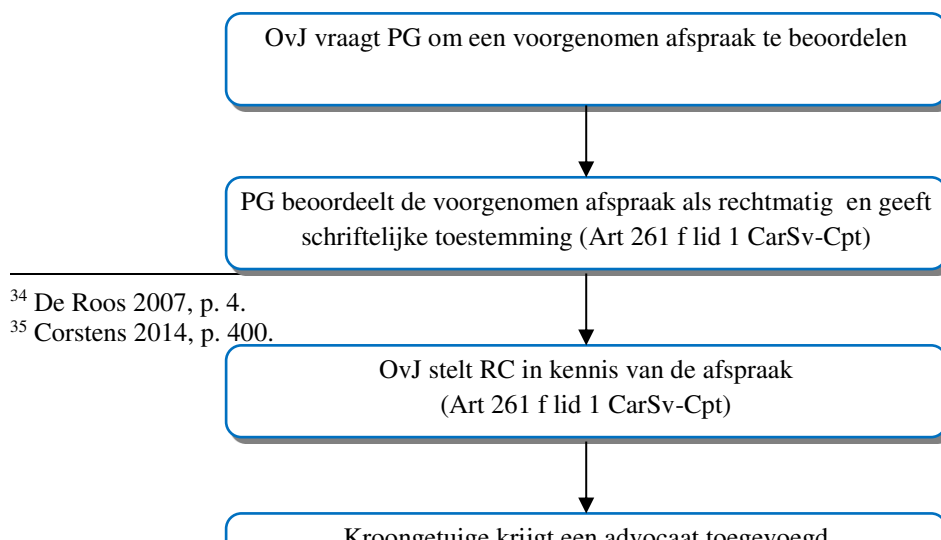
2.5.4 Mededeling van de afspraak aan de verdachte

Zodra het belang van het onderzoek dat toelaat, geeft de Rechter-Commissaris van het totstandkomen van de afspraak en de inhoud daarvan kennis aan de verdachte, te wiens laste de verklaring is afgelegd, met dien verstande dat er geen mededeling behoeft te worden gedaan van het getuigenbeschermingsplan (art. 261 h lid 3 CarSv-Cpt).

De Rechter-Commissaris kan in het belang van het onderzoek ambtshalve, op vordering van de Officier van Justitie of op verzoek van de getuige bevelen dat de identiteit van de getuige voor een bepaalde termijn voor de verdachte verborgen wordt gehouden. Het bevel wordt vóór de beëindiging van het onderzoek door de Rechter-Commissaris opgeheven (art. 261 h lid 4 CarSv-Cpt).

Corstens merkt op dat het erop zal neerkomen dat de verdachte met het oog op de bescherming van de kroongetuige pas in een laat stadium wordt geïnformeerd. Zo nodig kan tot aan de beëindiging van het onderzoek door de Rechter-Commissaris de identiteit van de kroongetuige geheim worden gehouden.³⁵

In figuur 1 is een schematische weergave te zien van de totstandkomingsprocedure van een afspraak tussen het OM en de kroongetuige.

//

Figuur 1. Schematische weergave procedure totstandkoming afspraak tussen OM en kroongetuige conform CarSv-Cpt

2.6 Het onderzoek ter terechtzitting

Volgens Cleiren en Crijns heeft het instrument Toezeggingen aan Getuigen altijd betrekking op twee verschillende strafzaken, waarbij verschillende belangen een rol spelen.³⁶ Enerzijds is er een zaak van de verdachte te wiens laste de getuige aan wie door het OM een toezegging is gedaan, een verklaring wordt afgelegd; anderzijds is er de zaak waarin de getuige zelf als verdachte wordt vervolgd. In beide zaken speelt de afspraak een belangrijke rol.³⁷

2.6.1 Volledige openheid OvJ

De conceptregeling Toezeggingen aan getuige vermeldt niet wat de eisen voor de OvJ tijdens het onderzoek ter terechtzitting zijn. De Nederlandse Aanwijzing Toezeggingen aan getuigen in strafzaken geeft wel meer duidelijkheid hierover. Ik neem aan dat deze eisen ook voor de Caribische kroongetuigeregeling van toepassing zijn.

Volgens de aanwijzing dient de OvJ in beide strafzaken volledige openheid van zaken te geven met betrekking tot de feiten en omstandigheden die van belang zijn geweest voor de totstandkoming van de overeenkomst.³⁸ Voorts dient hij in het requisitoir in de strafzaak tegen de getuige die tevens verdachte is, melding te maken van:

- a. de straf die het OM op grond van het ten laste gelegde feit zou hebben gevorderd indien er geen overeenkomst tot stand zou zijn gekomen;
- b. de bijdrage die de verdachte aan de strafvordering heeft geleverd en de wijze waarop hij aan zijn aangegane verplichtingen heeft voldaan en
- c. de strafvermindering die aan de verdachte, gelet op deze omstandigheden, zou toekomen.³⁹

De aanwijzing zegt ook dat met het oog op het voorgaande de OvJ ernaar dient te streven de strafzaak tegen de verdachte, waarin door de getuige een belastende verklaring wordt afgelegd, eerder af te doen dan de strafzaak tegen de getuige zelf.⁴⁰

2.6.2 De rol van de zittingsrechter

Ofschoon de RC een (dubbele) toetsing doet, vindt de voornaamste toets echter plaats door de zittingsrechter.⁴¹

De zittingsrechter in de zaak van de verdachte

³⁶ Cleiren/Crijns 2015, p.3.

³⁷ Cleiren/Crijns 2015, p.3 en MvT Concept Caribisch Wetboek van strafvordering 2013, p.439.

³⁸ Aanwijzing toezeggingen aan getuigen in strafzaken 2012, p.4

³⁹ Aanwijzing toezeggingen aan getuigen in strafzaken 2012, p.4

⁴⁰ Aanwijzing toezeggingen aan getuigen in strafzaken 2012, p.4

⁴¹ MvT Concept Caribisch Wetboek van strafvordering 2013, p.439.

De zittingsrechter in de zaak van de verdachte te wiens laste wordt verklaard, is gehouden de afspraak tussen het Openbaar Ministerie en de getuige aan toetsing te onderwerpen. Deze toetsing richt zich met name op de verklaringen van de getuige en de bruikbaarheid daarvan. Tevens zal de rechter rekenschap moeten geven van de betrouwbaarheid van de verklaring en in hoeverre de betrouwbaarheid onder druk is komen te staan als gevolg van het feit dat zij is afgelegd nadat de Officier van Justitie een tegenprestatie in het vooruitzicht heeft gesteld.⁴²

De rechter zal bij zijn vonnis rekening moeten houden met een aanvullend bewijsminimumvoorschrift opgenomen in art. 387a lid 4 CarSv-Cpt en een aan art. 403 lid 2 CarSv-Cpt toegevoegd motiveringsvereiste.⁴³ De wetgever heeft dit gedaan om te benadrukken dat het gebruik van een verklaring die met behulp van een toezegging is verkregen extra behoedzaamheid en zorgvuldigheid vergt.⁴⁴

De zittingsrechter in de zaak van de kroongetuige

Ook de zittingsrechter in de zaak waarin de kroongetuige zelf als verdachte wordt vervolgd, dient zich zelfstandig een oordeel aan te meten over de afspraak die met de getuige is gemaakt.⁴⁵ Veelal wordt deze strafzaak behandeld na de zaak van de verdachte te wiens laste door de getuige wordt verklaard met het oog op de beoordeling of en in hoeverre de getuige daadwerkelijk zijn afspraak met het Openbaar Ministerie is nagekomen en/of in hoeverre zijn verklaringen van waarde waren in de strafzaak waarin hij als getuige opereerde.⁴⁶ Dit laatste is belangrijk bij de bepaling van de strafvermindering. De zittingsrechter is niet gebonden aan de toezeggingen van de Officier van Justitie aan de getuige gedaan en goedgekeurd door de Rechter-Commissaris. Hij heeft de keuze of hij daarmee bij zijn straftoemeting rekening houdt.⁴⁷

Over en weer niet gebonden

Crijns merkt op dat hoewel meerdere rechters zich uitlaten over de vraag naar de rechtmatigheid van de afspraak, zij daarbij over en weer niet gebonden zijn aan elkanders oordeel. In de praktijk zal evenwel niet zelden feitelijk het om dezelfde rechters gaan omdat de desbetreffende zaken doorgaans gelijktijdig maar niet gevoegd zullen worden behandeld.⁴⁸

⁴² MvT Concept Caribisch Wetboek van strafvordering 2013, p.439.

⁴³ MvT Concept Caribisch Wetboek van strafvordering 2013, p.439.

⁴⁴ MvT Concept Caribisch Wetboek van strafvordering 2013, p.439.

⁴⁵ MvT Concept Caribisch Wetboek van strafvordering 2013, p.439.

⁴⁶ MvT Concept Caribisch Wetboek van strafvordering 2013, p.439.

⁴⁷ MvT Concept Caribisch Wetboek van strafvordering 2013, p.439.

⁴⁸ Cleiren/Crijns 2015, p.4.

2.6.3 Rechten van de verdediging

Volgens de wetgever worden de rechten van de verdediging door deze kroongetuigeregeling in het geheel niet beperkt⁴⁹, omdat

- volledige openheid over de inhoud van de gemaakte afspraak gegarandeerd is in de vorm van een proces-verbaal dat aan het procesdossier is toegevoegd;⁵⁰
- de getuige verplicht is op de openbare terechtzitting te verschijnen zodat de zittingsrechter zich een eigen oordeel kan vormen omtrent de getuige en de betrouwbaarheid van diens verklaring;⁵¹
- de verdediging tijdens de openbare terechtzitting in de gelegenheid zal worden gesteld de getuige vragen te stellen;⁵²
- anders dan bij de bijzondere procedure voor het horen van de bedreigde getuige, er hier geen sprake is van een beperking van het ondervragingsrecht van de verdachte en⁵³
- bij een eventuele weigering tot medewerking aan een dergelijk verhoor, verwezen wordt naar de aanvullingen van art. 318 lid 7 CarSv-Cpt.⁵⁴ Het Openbaar Ministerie zal na een harde weigering niet-ontvankelijk worden verklaard (art. 393, lid 2 CarSv-Cpt).⁵⁵

2.6.4 Weigerachtige getuige

In het Concept Caribisch Wetboek van Strafvordering vermeldt de wetgever niets over de wettelijke gevolgen voor een kroongetuige die weigert op de openbare terechtzitting te getuigen. Maar bij de behandeling van de eigen zaak van de kroongetuige, kan de rechter bij zijn straftoemeting hiermee rekening houden.⁵⁶

Het Nederlandse Wetboek van Strafvordering kent een strafbaarstelling voor een kroongetuige die niet ter openbare terechtzitting wil verklaren.⁵⁷ Onze wetgever heeft kennelijk niet hiervoor gekozen.

⁴⁹ MvT Concept Caribisch Wetboek van strafvordering 2013, p.440.

⁵⁰ MvT Concept Caribisch Wetboek van strafvordering 2013, p.440.

⁵¹ MvT Concept Caribisch Wetboek van strafvordering 2013, p.438.

⁵² MvT Concept Caribisch Wetboek van strafvordering 2013, p.440.

⁵³ MvT Concept Caribisch Wetboek van strafvordering 2013, p.440.

⁵⁴ MvT Concept Caribisch Wetboek van strafvordering 2013, p.440.

⁵⁵ MvT Concept Caribisch Wetboek van strafvordering 2013, p.440.

⁵⁶ Doordat de wetgever bevordert dat de zaak tegen de verdachte eerst behandeld wordt, voordat begonnen wordt met de berechting van de kroongetuige in zijn eigen zaak, kan deze weigering negatief worden verdisconteerd in zijn eigen strafzaak wanneer de vraag aan de orde komt of en in hoeverre hij ingevolge de afspraak met het OM aanspraak kan maken op een strafvermindering (bron: Cleiren/Crijns 2015, p.20)

⁵⁷ In art. 192 lid 2 NSr. wordt bepaald dat er een gevangenisstraf van een jaar of geldboete van de vijfde categorie geldt voor degene die een afspraak met de OvJ in de zin van art. 226 h lid 3 of art 226 k lid 1 heeft gemaakt, maar opzettelijk weigert aan zijn verplichting tot het afleggen van een getuigenverklaring te voldoen.

3 Uitspraken van het EHRM

Artikel 6 is ongetwijfeld het artikel van het EVRM dat voor de Nederlandse gerechten en de Straatsburgse organen het meest wordt ingeroepen. Bij de bepaling van de gegrondheid van een tegen hem ingestelde strafvervolging heeft een ieder recht op een eerlijke en openbare behandeling van zijn zaak, binnen een redelijke termijn, door een onafhankelijke en onpartijdige rechterlijke instantie, welke bij de wet is ingesteld (artikel 6 lid 1 eerste zinsnede). Het in dit artikellid gegarandeerde recht op een eerlijke behandeling (“fair hearing”) wordt door de in lid 2 gestatueerde onschuldpresumptie en de in lid 3 opgesomde minimumgaranties geconcretiseerd. Deze minimumgaranties zijn:

- het recht op onverwijld en gedetailleerde informatie omtrent de aard en de reden van de beschuldiging in een begrijpelijke taal (sub a);
- het recht op voldoende tijd en faciliteiten voor de voorbereiding van de verdediging (sub b);
- het recht op (kosteloze) verdediging (sub c);
- het recht op oproeping en ondervraging van getuigen (sub d) en
- het recht op kosteloze bijstand van een tolk (sub e).

Een essentieel erkend element van het recht op een ‘fair hearing’ is het beginsel van de “equality of arms”. De in lid 3 verankerde rechten worden als uitwerking van dit beginsel beschouwd. De opsomming is evenwel niet uitputtend. Een maatregel, die lid 2 of lid 3 schendt, kan ook tegelijkertijd lid 1 schenden, terwijl omgekeerd de ontkenning van een schending van de in de leden 2 en 3 gewaarborgde rechten niet de aanvaarding van een schending van lid 1 uitsluit.⁵⁸

De klager moet bij het benaderen van het EHRM zich beroepen op een schending van het EVRM. In het geval dat er gebruik is gemaakt van de verklaring van een kroongetuige als bewijs, kan de klager zich onder andere beroepen op een schending van het art. 6:1 EVRM: het recht op een eerlijk proces. De klager moet ook de reden aangeven waarom hij vindt dat er sprake van een schending van dit artikel is. Om te analyseren wat de visie van het EHRM is met betrekking tot het gebruik van de verklaring van een kroongetuige als bewijs, zal ik tien uitspraken behandelen. Deze uitspraken zijn *X. v. the United Kingdom* (EHRM 7306/75), *Baragiola v. Switzerland* (EHRM 17265/90), *Salmon Meneses v. Italy* (EHRM 18666/91), *Flanders v. the Netherlands* (EHRM 25982/94), *Mambro and Fioravanti v. Italy* (EHRM 33995/96), *Lorsé v. the Netherlands* (EHRM 44484/98), *Verhoek v. the Netherlands* (EHRM 54445/00), *Cornelis v. the Netherlands* (EHRM 994/03), *Vidgen v. the Netherlands* (EHRM 29353/06) en *Palazzolo v. Italy* (EHRM 32328/09). In negen van de uitspraken is de verklaring van een verdachte waaraan een toezegging is gedaan als bewijs tegen de klager gebruikt. In de zaak-Vidgen is geen toezegging aan de getuige gedaan, maar de getuige was wel de voornaamste getuige in de zaak.

De meeste voorkomende klachten van de verzoekers zal ik in de volgende paragrafen bespreken. Elke paragraaf betreft dan een klacht die door de verzoekers voor het Europese Hof is aangebracht. Ik zal de argumenten van de klagers aangeven en daarna de overweging van het Hof.

⁵⁸ Von Brucken Fock, p. 67-68.

Ik heb de klachten onderverdeeld in klachten die betrekking hebben op het bewijs en klachten die betrekking hebben op het motiveren van een beslissing van de nationale gerechten.

3.1 Klachten met betrekking tot het bewijs

3.1.1 Het gebruik van een verklaring van een getuige waaraan toezegging is gedaan

De verklaring van een kroongetuige loopt als een rode draad gedurende de hele gerechtelijke procedure. Een van de eerste klachten van de verdediging bij het gebruik van een belastende verklaring van een kroongetuige als bewijs tegen de verdachte, is het feit dat aan deze getuige een toezegging is gedaan.

In acht uitspraken betroffen de klachten voornamelijk het feit dat de rechtszaak niet eerlijk was, omdat de veroordeling voornamelijk gebaseerd was op grond van bewijs afkomstig van een medeverdachte aan wie een toezegging is gedaan in ruil voor zijn medewerking met de autoriteiten.⁵⁹ De toezeggingen houden onder andere ook een flinke strafvermindering in.⁶⁰ In sommige gevallen werd zelfs strafrechtelijke immuniteit aan de getuige toegezegd.⁶¹ De klagers hebben ook aangebracht dat het toezeggen in ruil voor een tegenprestatie, valse verklaringen met zich mee kan brengen, aangezien de getuigen het risico zouden lopen hun voordelen te verliezen als ze hun verklaringen zouden veranderen.⁶² In de zaak-Baragiola beweerde de klager zelfs dat er soms door de politie druk op de kroongetuige werd uitgeoefend opdat deze zou verklaren. Ook werd verschillende keren naar voren gebracht, dat er sprake van tegenstrijdigheid was in de verklaringen van de kroongetuige en dat de nationale gerechten geen rekening hiermee hebben gehouden.⁶³

Het EHRM erkent dat het gebruik van de verklaringen van getuigen in ruil voor immuniteit of andere voordelen, een belangrijk hulpmiddel vormt bij de strijd van de nationale autoriteiten tegen ernstige vormen van criminaliteit.⁶⁴ Het Hof merkt op dat het gebruik van een verklaring van een medeverdachte waaraan strafrechtelijke immuniteit of andere voordelen is aangeboden, netelige kwesties aan de orde kunnen stellen over de eerlijkheid van het proces van de beschuldigde persoon⁶⁵, aangezien, door hun aard, zulke verklaringen gevoelig zijn voor

⁵⁹ EHRM 6 oktober 1976, appl. nr. 7306/75 (X/Verenigd Koninkrijk), EHRM 21 oktober 1993, appl. nr. (Baragiola/Zwitserland), EHRM 30 november 1994, appl. nr. (Salmon Meneses/Italië), EHRM 15 januari 1996, appl. nr. (Flanders/Nederland), EHRM 9 september 1998, appl. nr. (Mambro en Fioravanti/Italië), EHRM 27 januari 2004, ECLI: NL:XX:2004:AQ 6048 (Lorsé/Nederland), EHRM 27 januari 2004, ECLI: NL: XX: 2004: AQ 6047 (Verhoek/Nederland), EHRM 24 september 2013, appl.nr. (Palazollo/Italië).

⁶⁰ EHRM 21 oktober 1993, appl. nr. (Baragiola/Zwitserland), EHRM 30 november 1994, appl. nr. (Salmon Meneses/Italië), EHRM 24 september 2013, appl.nr. (Palazollo/Italië).

⁶¹ EHRM 6 oktober 1976, appl. nr. 7306/75 (X/Verenigd Koninkrijk), EHRM 15 januari 1996, appl. nr. (Flanders/Nederland), EHRM 27 januari 2004, ECLI: NL:XX:2004:AQ 6048 (Lorsé/Nederland).

⁶² EHRM 21 oktober 1993, appl. nr. (Baragiola/Zwitserland).

⁶³ EHRM 21 oktober 1993, appl. nr. (Baragiola/Zwitserland), EHRM 30 november 1994, appl. nr. (Salmon Meneses/Italië), EHRM 9 september 1998, appl. nr. (Mambro en Fioravanti/Italië), EHRM 27 januari 2004, ECLI: NL: XX: 2004: AQ 6047 (Verhoek/Nederland).

⁶⁴ EHRM 25 mei 2004, appl. nr. 994/03 (Cornelis/Nederland).

⁶⁵ EHRM 6 oktober 1976, appl. nr. 7306/75 (X/Verenigd Koninkrijk), EHRM 21 oktober 1993, appl. nr.

manipulatie en puur in ruil voor de voordelen of persoonlijke wraak, afgelegd kunnen worden.⁶⁶ Er kan dus een discussiepunt ontstaan onder artikel 6:1 van het Verdrag.⁶⁷ Het soms dubbelzinnige karakter van dergelijke verklaringen en het risico dat iemand beschuldigd en veroordeeld kan worden op basis van niet geverifieerde beschuldigingen, die niet noodzakelijkerwijs belangenloos zijn, mogen dus niet worden onderschat.⁶⁸ Echter, het gebruik van dit soort verklaringen is op zichzelf niet voldoende om de procedure oneerlijk te maken. Dit hangt af van de specifieke omstandigheden van het geval.⁶⁹

Aan de hand van de aangebrachte argumenten overwoog het EHRM het volgende:

- Klager werd bijgestaan door een advocaat.⁷⁰
- De afspraak tussen de kroongetuige en het OM werd vóór de aanvang van het openbare onderzoek ter terechtzitting volledig en openlijk besproken met de klager en zijn raadsman. De verdediging was zich dus bewust van de overeenkomst en van de identiteit van de kroongetuige. Ook de nationale gerechten waren vanaf het begin van de procedure volledig op de hoogte van de afspraak met de kroongetuige.⁷¹
- Er was informatie over de kroongetuige aan de jury gegeven.⁷²
- Aan de juryleden is duidelijk gemaakt dat ze de verdachte niet kunnen veroordelen, tenzij ze overtuigd waren van de geloofwaardigheid van de kroongetuige.⁷³
- De advocaat van de verdediging heeft geen bezwaar gemaakt tegen het feit dat de getuige zou verklaren.⁷⁴

17265/90 (Baragiola/Zwitserland), EHRM 30 november 1994, appl. nr. 18666/91 (Salmon Meneses/Italië), EHRM 15 januari 1996, appl. nr. 25982/94 (Flanders/Nederland), EHRM 27 januari 2004, ECLI: NL:XX:2004:AQ 6048 (Lorsé/Nederland), EHRM 27 januari 2004, ECLI: NL: XX: 2004: AQ 6047 (Verhoek/Nederland).

⁶⁶ EHRM 9 september 1998, appl. nr. 33995/96 (Mambro en Fioravanti/Italië), EHRM 27 januari 2004, ECLI: NL:XX:2004:AQ 6048 (Lorsé/Nederland), EHRM 27 januari 2004, ECLI: NL: XX: 2004: AQ 6047 (Verhoek/Nederland), EHRM 25 mei 2004, appl. nr. 994/03 (Cornelis/Nederland).

⁶⁷ EHRM 6 oktober 1976, appl. nr. 7306/75 (X/Verenigd Koninkrijk), EHRM 21 oktober 1993, appl. nr. 17265/90 (Baragiola/Zwitserland), EHRM 30 november 1994, appl. nr. 18666/91 (Salmon Meneses/Italië), EHRM 15 januari 1996, appl. nr. 25982/94 (Flanders/Nederland), EHRM 27 januari 2004, ECLI: NL:XX:2004:AQ 6048 (Lorsé/Nederland), EHRM 27 januari 2004, ECLI: NL: XX: 2004: AQ 6047 (Verhoek/Nederland).

⁶⁸ EHRM 25 mei 2004, appl. nr. 994/03 (Cornelis/Nederland).

⁶⁹ EHRM 27 januari 2004, ECLI: NL:XX:2004:AQ 6048 (Lorsé/Nederland), EHRM 27 januari 2004, ECLI: NL: XX: 2004: AQ 6047 (Verhoek/Nederland), EHRM 25 mei 2004, appl. nr. 994/03 (Cornelis/Nederland).

⁷⁰ EHRM 6 oktober 1976, appl. nr. 7306/75 (X/Verenigd Koninkrijk), EHRM 15 januari 1996, appl. nr. 25982/94 (Flanders/Nederland), EHRM 27 januari 2004, ECLI: NL:XX:2004:AQ 6048 (Lorsé/Nederland).

⁷¹ EHRM 6 oktober 1976, appl. nr. 7306/75 (X/Verenigd Koninkrijk), EHRM 30 november 1994, appl. nr. 18666/91 (Salmon Meneses/Italië), EHRM 15 januari 1996, appl. nr. 25982/94 (Flanders/Nederland), EHRM 27 januari 2004, ECLI: NL:XX:2004:AQ 6048 (Lorsé/Nederland), EHRM 27 januari 2004, ECLI: NL: XX: 2004: AQ 6047 (Verhoek/Nederland), EHRM 25 mei 2004, appl. nr. 994/03 (Cornelis/Nederland).

⁷² EHRM 6 oktober 1976, appl. nr. 7306/75 (X/Verenigd Koninkrijk), EHRM 21 oktober 1993, appl. nr. 17265/90 (Baragiola/Zwitserland).

⁷³ EHRM 6 oktober 1976, appl. nr. 7306/75 (X/Verenigd Koninkrijk).

⁷⁴ EHRM 6 oktober 1976, appl. nr. 7306/75 (X/Verenigd Koninkrijk).

- De verdediging heeft de gelegenheid gehad om de overeenkomsten en de geloofwaardigheid van de getuigen te onderzoeken.⁷⁵
- De klager heeft de gelegenheid gehad om (tijdens de openbare zitting) (via zijn raadsman) rechtstreeks vragen te stellen aan de getuige en om zijn verklaringen te betwisten. Het doel hierbij was om informatie aan de rechter te verschaffen om twijfels te zaaien over geloofwaardigheid van de getuige.⁷⁶
- De klager heeft geen bewijs aangebracht en ook geen getuige á décharge opgeroepen.
- De nationale gerechten hebben overwogen of er steunbewijs was bijvoorbeeld verklaringen van medeverdachten aan wie geen toezegging is gedaan, documenten die in het bezit van de verdachte gevonden zijn, politierapporten, verklaringen van de klager zelf.⁷⁷
- De rechters hebben bij de beoordeling van het bewijs rekening gehouden met het feit dat er sprake is van een afspraak met het OM en met de gevaren en moeilijkheden die de aanwezigheid van een afspraak met zich meebrengen.⁷⁸

3.1.2. De verklaring van de getuige is niet ter terechtzitting afgelegd

Als de verklaring van de getuige niet ter terechtzitting is afgelegd, krijgt de getuige geen goede kans om de verklaring te betwisten.

- Het gaat om de verklaring van een kroongetuige die ten overstaan van de politie is afgelegd. De verklaring is gebaseerd op enkele in het Spaans gevoerde telefoongesprekken met de verdachte, die de kroongetuige ter plekke hardop voor de politie herhaalde.⁷⁹
- Het gaat om het gebruiken van de verklaringen van een getuige als steunbewijs, ofschoon hij weigerde te getuigen voor het Nederlandse Hof.⁸⁰

⁷⁵ EHRM 27 januari 2004, ECLI: NL:XX:2004:AQ 6048 (Lorsé/Nederland), EHRM 27 januari 2004, ECLI: NL: XX: 2004: AQ 6047 (Verhoek/Nederland), EHRM 25 mei 2004, appl. nr. 994/03 (Cornelis/Nederland).

⁷⁶ EHRM 21 oktober 1993, appl. nr. 17265/90 (Baragiola/Zwitserland), EHRM 30 november 1994, appl. nr. 18666/91 (Salmon Meneses/Italië), EHRM 27 januari 2004, ECLI: NL:XX:2004:AQ 6048 (Lorsé/Nederland), EHRM 27 januari 2004, ECLI: NL: XX: 2004: AQ 6047 (Verhoek/Nederland), EHRM 25 mei 2004, appl. nr. 994/03 (Cornelis/Nederland), EHRM 24 september 2013, appl. nr. 32328/09 (Palazzolo/Italië).

⁷⁷ EHRM 6 oktober 1976, appl. nr. 7306/75 (X/Verenigd Koninkrijk), EHRM 21 oktober 1993, appl. nr. 17265/90 (Baragiola/Zwitserland), EHRM 30 november 1994, appl. nr. 18666/91 (Salmon Meneses/Italië), EHRM 15 januari 1996, appl. nr. 25982/94 (Flanders/Nederland), EHRM 9 september 1998, appl. nr. 33995/96 (Mambro en Fioravanti/Italië), EHRM 27 januari 2004, ECLI: NL:XX:2004:AQ 6048 (Lorsé/Nederland), EHRM 27 januari 2004, ECLI: NL: XX: 2004: AQ 6047 (Verhoek/Nederland), EHRM 25 mei 2004, appl. nr. 994/03 (Cornelis/Nederland), EHRM 24 september 2013, appl. nr. 32328/09 (Palazzolo/Italië).

⁷⁸ EHRM 6 oktober 1976, appl. nr. 7306/75 (X/Verenigd Koninkrijk), EHRM 27 januari 2004, ECLI: NL:XX:2004:AQ 6048 (Lorsé/Nederland), EHRM 27 januari 2004, ECLI: NL: XX: 2004: AQ 6047 (Verhoek/Nederland).

⁷⁹ EHRM 30 november 1994, appl. nr. 18666/91 (Salmon Meneses/Italië).

⁸⁰ EHRM 27 januari 2004, ECLI: NL:XX:2004:AQ 6048 (Lorsé/Nederland).

- Het gaat om het gebruiken van twee getuigeverklaringen die door overmacht alleen bij het politiebureau afgelegd zijn. De ene getuige was doodgeschoten en de andere werd in het buitenland gearresteerd.

In alle gevallen oordeelde het Europese Hof dat alle bewijzen normaal gesproken tot stand moeten komen in aanwezigheid van de verdachte op een openbare hoorzitting met het oog op tegenargumenten.⁸¹

Volgens het Hof zijn er uitzonderingen op dit beginsel, maar ze mogen geen inbreuk maken op de rechten van de verdediging.⁸² Het EHRM noemt deze uitzonderingen niet. Als algemene regel vereisen artikelen 6:1 en 6:3 onder d EVRM dat de verweerder een toereikende en passende mogelijkheid krijgt tot het betwisten (challenge) en ondervragen (question) van een getuige á charge, hetzij op het moment dat hij zijn verklaring aflegt bij de politie of in een later stadium van de procedure.⁸³

Het EHRM is van mening dat verklaringen die bij de politie of tijdens het gerechtelijk vooronderzoek afgelegd zijn en die als bewijs gebruikt worden, op zichzelf niet onverenigbaar zijn met de artikelen. 6:1 en 6:3 onder d EVRM, mits de rechten van de verdediging ten volle zijn gerespecteerd.⁸⁴

Als er geen nalatigheid van de autoriteiten is geweest, dan vergt de onmogelijkheid om de verschijning van een getuige op de zitting te waarborgen, op zichzelf niet dat er een einde moet worden gemaakt aan de vervolging. In een dergelijke situatie is het aan de nationale gerechten, onder voorbehoud dat de rechten van de verdediging worden gerespecteerd, om rekening te houden met de verklaringen afgegeven bij de politie en bij de onderzoeksrechter, in het bijzonder indien de gerechten kunnen overwegen dat deze verklaringen worden bevestigd door ander bewijsmateriaal en de overtuiging dus niet alleen of op een beslissende mate, gebaseerd is op deze verklaringen.⁸⁵

3.1.3. Het ondervragen van de getuige

Het ondervragingsrecht is een cruciaal onderdeel van het verdedigingsrecht van de verdachte. Door het ondervragen van een getuige kan onder andere de betrouwbaarheid van de verklaringen van de getuige getoetst worden.

De klacht dat de getuige niet ondervraagd kon worden, kan verdeeld worden in gevallen waarbij de getuige helemaal niet ondervraagd kon worden (a) en gevallen waarbij de getuige niet adequaat ondervraagd kon worden (b).

⁸¹ EHRM 30 november 1994, appl. nr. 18666/91 (Salmon Meneses/Italië), EHRM 27 januari 2004, ECLI: NL:XX:2004:AQ 6048 (Lorsé/Nederland).

⁸² EHRM 30 november 1994, appl. nr. 18666/91 (Salmon Meneses/Italië).

⁸³ EHRM 30 november 1994, appl. nr. 18666/91 (Salmon Meneses/Italië).

⁸⁴ EHRM 27 januari 2004, ECLI: NL:XX:2004:AQ 6048 (Lorsé/Nederland).

⁸⁵ EHRM 27 januari 2004, ECLI: NL:XX:2004:AQ 6048 (Lorsé/Nederland).

a. *Het niet kunnen ondervragen van de getuige (helemaal geen vragen kunnen stellen aan de getuige)*

- Het betreft het ondervragen van vier getuigen in afwezigheid van de verdachte. De zitting was in Italië gehouden en de verdachte kon niet naar Italië reizen omdat de Italiaanse autoriteiten hem geen veilige begeleiding konden bieden. De verdachte beweert dat het laten ondervragen van de getuige door de vragen op papier te zetten niet gelijk is aan het zelf ondervragen van de getuige, dus was er sprake van een schending van zijn recht om de getuigen te ondervragen.⁸⁶
- Het gaat om het niet ondervragen van twee kroongetuigen (de ene was doodgeschoten en de ander werd in het buitenland gevangengenomen). De verdachte beweerde dat deze omissie door de nalatigheid van de autoriteiten was veroorzaakt.⁸⁷
- Het betreft het niet kunnen ondervragen van een getuige á charge tijdens een zitting in hoger beroep. Deze verklaring werd als steunbewijs gebruikt.⁸⁸

Zoals in de vorige paragraaf is aangegeven, volgt uit artikel 6:1 en 6:3 onder d EVRM dat de verdediging het recht heeft op het ondervragen van getuigen. Echter oordeelde het EHRM dat de artikelen 6:1 en 6:3 onder d EVRM afhankelijk van de omstandigheden van het geval toestaan dat een verklaring ter terechtzitting kan worden voorgelezen.

Om te oordelen of er wel of geen schending is van artikel 6:1 en 6:3:d EVRM gaat de commissie kijkt wat de reden is voor het niet kunnen ondervragen van de getuige (ter terechtzitting) en of het te wijten is aan de overheid. De commissie kijkt vervolgens wat de nationale gerechten hebben gedaan om dit verzuim te compenseren. En daarna kijkt de commissie naar wat de verzoeker heeft gedaan met de alternatieve mogelijkheid die aan hem is geboden (de compensatie).

b. *Het niet adequaat kunnen ondervragen van de getuige (getuige gaf geen antwoord op alle vragen).*

Het gaat om de volgende gevallen:

- Het vrijstellen van de kroongetuige om op een aantal vragen van de verdediging antwoord te geven. De klager beweerde dat hij hierdoor niet voldoende in staat was geweest om de overeenkomsten te betwisten.⁸⁹
- Een getuige die de voornaamste getuige in de zaak is die zich op zijn verschoningsrecht beriep en geen antwoord gaf op de vragen van de

⁸⁶ EHRM 21 oktober 1993, appl. nr. 17265/90 (Baragiola/Zwitserland).

⁸⁷ EHRM 27 januari 2004, ECLI: NL:XX:2004:AQ 6048 (Lorsé/Nederland).

⁸⁸ EHRM 27 januari 2004, ECLI: NL:XX:2004:AQ 6048 (Lorsé/Nederland).

⁸⁹ EHRM 27 januari 2004, ECLI: NL: XX: 2004: AQ 6047 (Verhoek/Nederland).

verdediging. De getuige was geen kroongetuige omdat geen toezegging aan hem gedaan werd, maar er werd wel rekening met zijn verklaring gehouden bij het bepalen van zijn straf. De verdediging gaf aan dat hij zijn ondervragingsrecht niet kon uitoefenen.⁹⁰

De commissie gaat na om hoeveel vragen het gaat (veel of weinig) en gaat ook de aard van de vragen na. Waren de onbeantwoorde vragen gerelateerd aan de klachten en conclusies van de nationale gerechten? Was de klager voorzien van afdoende informatie om het desbetreffende bewijs te betwisten? Is er sprake van steunbewijs? In de zaak Verhoek tegen Nederland beweerde de klager dat door het niet beantwoorden van de vragen door de getuige, hij de overeenkomsten niet kon betwisten. Het Hof oordeelde echter dat het om een klein aantal vragen ging.

Echter in de zaak-Vidgen overwoog het Hof dat gezien het feit dat de verklaring van de verdachte het enige bewijs tegen de verdachte was en dus doorslaggevend voor zijn veroordeling, het niet kunnen ondervragen van de getuige (het feit dat de getuige niet antwoorde) wel een schending van art. 6:1 en art. 6:3 onder d EVRM was.

3.1.4. Weigering om een getuige à décharge op te roepen en te horen

Als onderdeel van het verdedigingsrecht is het oproepen en horen van getuigen een belangrijk middel van de verdediging om de tegen hem aangebrachte beschuldigingen te betwisten.

Het betrof het oproepen en horen van verschillende getuigen onder wie mensen in de gevangenis, voormalige minister-president⁹¹, Officier van Justitie⁹², de advocaat van de verdachte⁹³ en politieagenten.⁹⁴

Voor de verdediging waren de verklaringen van deze getuigen belangrijk omdat ze onder andere betrekking hadden op de druk die op kroongetuigen uitgeoefend wordt ten einde ze te laten verklaren⁹⁵, het geven van informatie over het karakter van de verdachte⁹⁶ en de weerlegging van de verklaring van de kroongetuige.⁹⁷

In de betreffende uitspraken heeft het Hof ondanks de argumenten van de klagers over het belang dat het desbetreffende bewijs voor hun zaak voor de nationale berechting gehad zou hebben, geoordeeld dat het gewoonlijk aan de nationale rechterlijke instanties is te beslissen of het nodig of wenselijk is een getuige op te roepen.⁹⁸ “As a general rule” laat art 6:3 onder d

⁹⁰ EHRM 10 juli 2012, ECLI: NL:XX:2012:BX 3071 (Vidgen / Nederland)

⁹¹ EHRM 9 september 1998, appl. nr. 33995/96 (Mambro en Fioravanti/Italië).

⁹² EHRM 27 januari 2004, ECLI: NL:XX:2004:AQ 6048 (Lorsé/Nederland).

⁹³ EHRM 27 januari 2004, ECLI: NL: XX: 2004: AQ 6047 (Verhoek/Nederland).

⁹⁴ EHRM 21 oktober 1993, appl. nr. 17265/90 (Baragiola/Zwitserland).

⁹⁵ EHRM 21 oktober 1993, appl. nr. 17265/90 (Baragiola/Zwitserland).

⁹⁶ EHRM 30 november 1994, appl. nr. 18666/91 (Salmon Meneses/Italië).

⁹⁷ EHRM 9 september 1998, appl. nr. 33995/96 (Mambro en Fioravanti/Italië).

⁹⁸ EHRM 30 november 1994, appl. nr. 18666/91 (Salmon Meneses/Italië), EHRM 27 januari 2004, ECLI: NL: XX: 2004: AQ 6047 (Verhoek/Nederland).

EVRM het aan de nationale gerechten over om te beoordelen of het gewenst is om getuigen op te roepen.⁹⁹ Art. 6:3 onder d EVRM geeft de verdediging niet het absoluut recht om ieder getuige die hij wil ondervragen op te roepen.¹⁰⁰ Zijn essentiële doel zoals aangegeven door de woorden “under the same conditions” is een volledige “equality of arms” in de zaak.

De inhoud van art. 6:3 en 6:1 EVRM wordt echter niet te zwaar benadrukt door het concept “equality of arms” (“*The concept of “equality of arms” does not, however, exhaust the content of paragraph 3(d) of Article 6, nor that of paragraph 1, of which the phrase represents one application among others*”).¹⁰¹

Een gerecht kan dus weigeren om getuigen wiens verklaring waarschijnlijk niet zullen helpen om de waarheid vast te stellen, te ondervragen.¹⁰² Er zijn uitzonderlijke omstandigheden die voor het Hof aanleiding kunnen zijn om te concluderen dat het niet horen van een getuige in strijd was met artikel 6 EVRM.¹⁰³ (Het Hof heeft niet gespecificeerd om welke omstandigheden het gaat.)

Bij de beoordeling of er sprake is van een schending door het niet oproepen van een getuige, kijkt het Hof naar de motivering van de nationale gerechten. Waarom het oproepen (de ondervraging) niet heeft plaatsgevonden. Bijvoorbeeld omdat hun verklaring volgens het gerecht niet noodzakelijk was om de waarheid vast te stellen;¹⁰⁴ de getuigen hebben reeds op een aantal aangelegenheden getuigd en de klagers hebben geen nieuw argument ingebracht ter rechtvaardiging van het opnieuw oproepen.¹⁰⁵ Vervolgens zet het Hof de motivering van het nationale gerecht in de context van de zaak en overweegt of de weigering om een getuige te horen, de rechten van de verdediging heeft geschonden om zo te kunnen bepalen of de klager van een eerlijk proces is beroofd.¹⁰⁶

3.1.5. Bepaald stuk/document dat niet als bewijs wordt geaccepteerd door de rechter (Niet accepteren van tegenbewijs door de rechter)

Als de vervolging bewijs aanbrengt, wil de verdediging ook graag met tegenbewijs komen met het doel de bewezenverklaring van het tenlastegelegde te weerleggen.

In de bestudeerde uitspraken ging het om

⁹⁹ EHRM 21 oktober 1993, appl. nr. 17265/90 (Baragiola/Zwitserland).

¹⁰⁰ EHRM 21 oktober 1993, appl. nr. 17265/90 (Baragiola/Zwitserland), EHRM 27 januari 2004, ECLI: NL: XX:

2004: AQ 6047 (Verhoek/Nederland).

¹⁰¹ EHRM 21 oktober 1993, appl. nr. 17265/90 (Baragiola/Zwitserland).

¹⁰² EHRM 21 oktober 1993, appl. nr. 17265/90 (Baragiola/Zwitserland).

¹⁰³ EHRM 30 november 1994, appl. nr. 18666/91 (Salmon Meneses/Italië).

¹⁰⁴ EHRM 21 oktober 1993, appl. nr. 17265/90 (Baragiola/Zwitserland).

¹⁰⁵ EHRM 21 oktober 1993, appl. nr. 17265/90 (Baragiola/Zwitserland).

¹⁰⁶ EHRM 27 januari 2004, ECLI: NL: XX: 2004: AQ 6047 (Verhoek/Nederland).

- het onderzoeken van het strafblad van een kroongetuige, met het doel zijn persoonlijkheid op te helderen en aan zijn betrouwbaarheid als getuige af te doen.¹⁰⁷
- het onderzoeken van het medisch dossier van de kroongetuige. Het doel was om aan te tonen dat de kroongetuige een vals gezondheidscertificaat had gebruikt om in ruil voor zijn verklaring strafvermindering te krijgen.¹⁰⁸
- het niet aannemen van nieuw materiaal van de klager in de fase van hoger beroep.¹⁰⁹

In alle gevallen wijst het Hof erop dat de toelaatbaarheid van bewijsmateriaal en de bewijskracht ervan een kwestie van nationaal recht is.¹¹⁰ Verder heeft het Hof nagegaan of de nationale gerechten de desbetreffende beslissingen hebben gemotiveerd.

Het Hof merkte op dat de nationale gerechten een grondige en gedetailleerde motivering hebben gegeven voor de reden van weigering van het desbetreffende nieuwe materiaal.¹¹¹

In de eerste zaak (Mambro and Fioravanti tegen Italië) was de motivering van het desbetreffende gerecht dat de stukken geen nieuw relevant bewijs konden aanbrengen. In de tweede zaak (Palazzolo tegen Italië) was de reden dat de klacht geen juridische basis had.

3.1.6. Weigering van het OM om de verdediging bepaalde stukken te laten zien

In de eerste plaats gaat het hier om de zaak Lorsé tegen Nederland, waarbij het OM de door de kroongetuige Stewart afgelegde verklaringen, de conceptovereenkomst tussen het OM en Stewart en de verklaring van de zaakrelaties van Mac Donald (een getuige en medeverdachte), niet aan de verdediging heeft gegeven.

Ook in de zaak Cornelis tegen Nederland klaagde de verzoeker over het feit dat aan hem toegang is geweigerd tot bepaalde documenten of gedeelten ervan. Hij wilde inzage hebben tot het strafdossier van het “Carex”onderzoek¹¹², enkele onleesbaar gemaakte passages in een document en de correspondentie tussen het OM en de advocaat van de kroongetuige.

Het EHRM overweegt dat het een fundamenteel aspect van het recht op een eerlijk proces is dat de strafvervolgung het beginsel van hoor en wederhoor moet hebben en dat er sprake van “equality of arms” tussen de verdachte en verdediging moet zijn.¹¹³ Het recht op een contradictoire procedure betekent, in een strafzaak, dat zowel vervolging als verdediging in de gelegenheid moeten worden gesteld om kennis te hebben van en commentaar te leveren op de bevindingen in het dossier en de door de andere partij aangedragen bewijsmiddelen.¹¹⁴

¹⁰⁷ EHRM 9 september 1998, appl. nr. 33995/96 (Mambro en Fioravanti/Italië).

¹⁰⁸ EHRM 9 september 1998, appl. nr. 33995/96 (Mambro en Fioravanti/Italië).

¹⁰⁹ EHRM 24 september 2013, appl. nr. 32328/09 (Palazzolo/Italië).

¹¹⁰ EHRM 9 september 1998, appl. nr. 33995/96 (Mambro en Fioravanti/Italië), EHRM 24 september 2013, appl. nr. 32328/09 (Palazzolo/Italië).

¹¹¹ EHRM 24 september 2013, appl. nr. 32328/09 (Palazzolo/Italië).

¹¹² “Carex” is een crimineel onderzoek naar verschillende zendingen van cocaïne.

¹¹³ EHRM 27 januari 2004, ECLI: NL:XX:2004:AQ 6048 (Lorsé/Nederland), EHRM 27 januari 2004, ECLI: NL: XX: 2004: AQ 6047 (Verhoek/Nederland), EHRM 25 mei 2004, appl. nr. 994/03 (Cornelis/Nederland).

¹¹⁴ EHRM 27 januari 2004, ECLI: NL:XX:2004:AQ 6048 (Lorsé/Nederland), EHRM 27 januari 2004, ECLI:

Bovendien wordt in artikel 6: 1 EVRM vereist dat de met strafvervolging belaste autoriteiten, verplicht zijn om de verdediging alle materiële bewijzen die ze in hun bezit hebben (voor of tegen de verdachte) te onthullen.¹¹⁵ Dit betekent niet dat de ene partij in precies dezelfde positie als de andere gezet moeten worden.¹¹⁶ Het recht op bekendmaking van relevante bewijsstukken is niet een absoluut recht. Er kan sprake zijn van tegenstrijdige belangen die moeten worden afgewogen tegen de rechten van de verdachte.¹¹⁷

Het Hof herinnert eraan dat in het algemeen, het aan de nationale gerechten is om de bewijzen die ze voor zich hebben te beoordelen. Dientengevolge is het in gevallen waarin in verband met het algemeen belang het materiële bewijs voor de verdediging is achtergehouden, niet de taak van het Hof te beslissen of dit strikt noodzakelijk was. De taak van het Hof is om toezicht te houden op de besluitvormingsprocedure om zodoende ervoor te zorgen dat, zoveel mogelijk, wordt voldaan aan de vereisten van een contradictoire procedure, de “equality of arms” en adequate waarborgen ter bescherming van de belangen van de verdachten.¹¹⁸

In de zaak *Cornelis tegen Nederland* oordeelde het Hof dat de documenten waartoe de verzoeker toegang zocht, niet als materieel bewijs beschouwd konden worden. Het is duidelijk dat de verzoeker geen toegang tot de stukken wilde hebben om te bewijzen dat hij niet betrokken was bij de tegen hem tenlastegelegde feiten. Volgens het Hof was het doel van de verzoeker om de wetmatigheid van de gemaakte afspraak met de kroongetuige te betwisten (challenge). De verzoeker wilde er voornamelijk achter komen of er een verband bestond tussen de beslissing van het OM om de kroongetuige niet strafrechtelijk te vervolgen en de deal tussen het OM en de kroongetuige. Het Hof is van oordeel dat de wijze waarop de procedures tegen de verzoeker werden gevoerd, de verdediging en de nationale gerechten voldoende gelegenheid hebben gegeven om onderzoek te doen naar de desbetreffende kwestie. Bovendien heeft het Nederlandse Gerechtshof gemotiveerd waarom het niet aan het verzoek van de klager heeft voldaan.

3.1.7. Onrechtmatig bewijs

Het gaat om de volgende klachten:

- Het gebruik maken van toezeggingen, beloningen en andere manieren om verklaringen te verkrijgen, is in het desbetreffende land onwettig.¹¹⁹
- Aan de hand van de uitspraak van de wetgever, dat toezeggingen aan getuigen geen immuniteit mogen inhouden, hebben de gebruikte verklaringen geen wettelijke

NL: XX: 2004: AQ 6047 (*Verhoek/Nederland*), EHRM 25 mei 2004, appl. nr. 994/03 (*Cornelis/Nederland*).

¹¹⁵ EHRM 25 mei 2004, appl. nr. 994/03 (*Cornelis/Nederland*).

¹¹⁶ EHRM 27 januari 2004, ECLI: NL:XX:2004:AQ 6048 (*Lorsé/Nederland*), EHRM 27 januari 2004, ECLI: NL: XX: 2004: AQ 6047 (*Verhoek/Nederland*).

¹¹⁷ EHRM 25 mei 2004, appl. nr. 994/03 (*Cornelis/Nederland*).

¹¹⁸ EHRM 25 mei 2004, appl. nr. 994/03 (*Cornelis/Nederland*).

¹¹⁹ EHRM 21 oktober 1993, appl. nr. 17265/90 (*Baragiola/Zwitserland*), EHRM 24 september 2013, appl. nr. 32328/09 (*Palazzolo/Italië*).

grondslag en zijn ze dus ongeoorloofd.¹²⁰ De beslissingen zijn ook in strijd met relevante nationale uitspraken.¹²¹

- Er is sprake van een onrechtmatige toezegging van het OM aan de getuige, betreffende het niet uitvoeren van een gevangenisstraf.¹²²
- Het bewijs is gebaseerd op telefoongesprekken tussen de klager en de getuige en persoonlijke gesprekken tussen klager en getuige gedurende een vergadering. Er was geen gebruik gemaakt van een afluisterapparaat. De kroongetuige herhaalde in het eerste geval wat de verdachte aan de andere kant zei. Er was geen tolk aanwezig. In het tweede geval had de kroongetuige na de vergadering aan de agenten verteld wat hij met de verdachte had gesproken en hierbij was wel een tolk aanwezig.¹²³

Het Europese Hof oordeelde in alle gevallen, dat de toelaatbaarheid van bewijs een kwestie van de nationale gerechten is.

Opvallend is dat het Hof niet is ingegaan op de klacht dat er is sprake was van een onrechtmatige toezegging van het OM aan de getuige, betreffende het niet uitvoeren van een gevangenisstraf.¹²⁴

3.2. Klachten met betrekking tot het motiveren van een beslissing

Als de berechte persoon het niet eens is met de beslissingen van de rechter, wil hij vooral weten op basis waarvan de rechter zijn beslissingen heeft genomen. Als men in beroep wil gaan, is het van belang om de motivering te analyseren.

In de zaak Cornelis tegen Nederland heeft de verzoeker geklaagd over een gebrek aan voldoende motivering van het Nederlandse Gerechtshof en de Hoge Raad der Nederlanden betreffende de rechterlijke beslissingen in zijn zaak.

Het EHRM heeft bepaald dat ofschoon art. 6:1 de nationale rechtscolleges dwingt hun beslissingen te motiveren, dit niet zo opgevat moet worden dat zij een gedetailleerde onderbouwing van elk argument moeten geven. Bij het verwerpen van een beroep kan een gerecht, in principe, gewoon de redenen van de lagere rechtspraak bekrachtigen.¹²⁵

3.3 Procedure als geheel

¹²⁰ EHRM 27 januari 2004, ECLI: NL:XX:2004:AQ 6048 (Lorsé/Nederland), EHRM 27 januari 2004, ECLI: NL: XX: 2004: AQ 6047 (Verhoek/Nederland), EHRM 25 mei 2004, appl. nr. 994/03 (Cornelis/Nederland).

¹²¹ EHRM 25 mei 2004, appl. nr. 994/03 (Cornelis/Nederland).

¹²² EHRM 27 januari 2004, ECLI: NL: XX: 2004: AQ 6047 (Verhoek/Nederland).

¹²³ EHRM 30 november 1994, appl. nr. 18666/91 (Salmon Meneses/Italië).

¹²⁴ EHRM 27 januari 2004, ECLI: NL: XX: 2004: AQ 6047 (Verhoek/Nederland).

¹²⁵ EHRM 25 mei 2004, appl. nr. 994/03 (Cornelis/Nederland).

Aan het bovenstaande hebben we gezien dat ongeacht wat de klacht is, bij het bepalen of er sprake is van een schending van artikel 6 EVRM, het EHRM de procedure als geheel toetst en niet alleen kijkt naar een specifiek losstaand aspect van de procedure (bijvoorbeeld het verkrijgen van bewijs, de motivering of de rechtmatigheid van het bewijs)¹²⁶

Bij het overwegen of er sprake is van een schending van het recht op een eerlijk proces van een verdachte, volgt het EHRM een paar stappen. Aan de hand van de behandelde tien uitspraken, heb ik het volgende beslissingsschema opgesteld:

¹²⁶ EHRM 6 oktober 1976, appl. nr. 7306/75 (X/Verenigd Koninkrijk), EHRM 21 oktober 1993, appl. nr. 17265/90 (Baragiola/Zwitserland), EHRM 30 november 1994, appl. nr. 18666/91 (Salmon Meneses/Italië), EHRM 15 januari 1996, appl. nr. 25982/94 (Flanders/Nederland), EHRM 9 september 1998, appl. nr. 33995/96 (Mambro en Fioravanti/Italië), EHRM 27 januari 2004, ECLI: NL:XX:2004:AQ 6048 (Lorsé/Nederland), EHRM 27 januari 2004, ECLI: NL: XX: 2004: AQ 6047 (Verhoek/Nederland), EHRM 25 mei 2004, appl. nr. 994/03 (Cornelis/Nederland), EHRM 24 september 2013, appl. nr. 32328/09 (Palazzolo/Italië), EHRM 10 juli 2012, ECLI: NL:XX:2012:BX 3071 (Vidgen/Nederland)

1. Had de verdachte een advocaat?	Ja: Ga naar vraag 2
	Nee: Afhankelijk van de reden waarom de verdachte geen advocaat had, kan hieruit een schending van art. 6:3:c EVRM volgen.
2. Was de gemaakte overeenkomst met de kroongetuige vóór de aanvang van het o.t.t.z. bekend voor de verdediging en voor de rechter?	Ja: Ga naar vraag 4
	Nee: Ga naar vraag 3
3. Waren er documenten in het dossier waaruit het duidelijk voor de verdediging was dat er sprake was van een toezegging?	Ja: Ga naar vraag 4
	Nee: In de bestudeerde tien uitspraken komt deze omstandigheid niet voor. Het Hof zal verder kijken of gedurende het proces compensaties voor dit verzuim zijn geboden. Afhankelijk van de omstandigheden van het geval zal het Hof een schending van het recht op een eerlijk proces kunnen constateren. Ga naar vraag 4

--	--

<p>4. Is het proces op een zodanige manier verlopen dat zowel de rechter als de verdediging de kans hebben gehad de overeenkomst tussen het OM en de kroongetuige te betwisten (door de Officieren van Justitie die de overeenkomst hebben gesloten te ondervragen, door kennissen van de kroongetuigen te ondervragen)?</p>	<p>Ja: Ga naar vraag 6</p> <hr/> <p>Nee: Het Hof zal verder kijken of gedurende het proces compensaties voor dit verzuim zijn geboden, anders zou een schending van het recht op een eerlijk proces kunnen volgen. Ga naar vraag 5</p>
<p>5. Hebben de nationale gerechten beide partijen gehoord over de reden van het wel of niet horen van de OvJ of andere getuige in verband met de gesloten overeenkomst?</p>	<p>Ja: Ga naar vraag 6</p> <hr/> <p>Nee: In de bestudeerde tien uitspraken komt zo een geval niet voor. Het Hof zal nagaan of een compensatie voor dit verzuim is geboden. Naar mijn mening is de kans groot dat het Hof een schending van het recht op een eerlijk proces zal constateren.</p>
<p>6. Was de identiteit van de kroongetuige bekend voor de verdediging en voor de rechter?</p>	<p>Ja: Ga naar vraag 7</p> <hr/> <p>Nee: In de bestudeerde tien uitspraken was de identiteit van de kroongetuige bekend. Naar mijn mening zal bij een kroongetuige de identiteit vóór de zitting bekend moeten zijn, anders zal de kroongetuige een anonieme getuige worden en dat is niet de bedoeling. Het Hof zal verder kijken of gedurende het proces compensatie voor dit verzuim is geboden. Ga naar vraag 7.</p>

<p>7. Was het proces op zo verlopen dat zowel de rechter als de verdediging de kans hebben gehad de kroongetuige ter terechtzitting te ondervragen en zodoende de betrouwbaarheid van de verdachte te betwisten?</p>	<p>Ja: Ga naar vraag 8</p> <hr/> <p>Nee: Het Hof kijkt naar de inspanning die de Staat heeft gemaakt om het verzuim te compenseren. (getuigen oproepen en laten ondervragen (ook in de gevangenis) door de rechters en de verdediging in elk stadium van de procedure) Ga naar vraag 12</p>
<p>8. Heeft de kroongetuige de vragen van de verdediging (of de rechter) beantwoord?</p>	<p>Ja: Ga naar vraag 11</p> <hr/> <p>Nee: Ga naar vraag 9</p>
<p>9. Was het aantal onbeantwoorde vragen groot?</p>	<p>Ja: Ga naar vraag 10</p> <hr/> <p>Nee: Ga naar vraag 10</p>
<p>10. Hebben deze vragen betrekking op hetgeen waarvan de verdachte wordt beschuldigd?</p>	<p>Ja: Ga naar vraag 11</p> <hr/> <p>Nee: Ga naar vraag 11</p>
<p>11. Heeft de verdediging de conclusies van de nationale banken voor de reden van het verontschuldigen van de getuigen om de vragen te beantwoorden, betwist?</p>	<p>Ja: Ga naar vr. 12</p> <hr/> <p>Nee: Geen schending van het ondervragingsrecht onder art. 6:3:d EVRM. Het Hof zal verder overwegen of er sprake is van een schending van het recht op een eerlijk proces.</p>

<p>12. Is er sprake van steunbewijs? Voorbeeld van steunbewijs: verklaringen van andere getuigen (medeverdachten); politie rapporten; resultaat forensisch onderzoek; verklaringen van de verdachte zelf.</p>	<p>Ja: Ga naar vraag 13</p> <hr/> <p>Nee: Schending van het ondervragingsrecht onder art. 6:3:d EVRM. Als gevolg hiervan volgt een schending van het recht op een eerlijk proces conform art. 6:1 EVRM.</p>
<p>13. Heeft de verdediging bewijs aangebracht of getuigen à décharge opgeroepen?</p>	<p>Ja: Ga naar vr. 14</p> <hr/> <p>Nee: Ga naar vr. 14</p>
<p>14. Hebben de nationale gerechten, rekening houdend met het feit dat het om een verklaring van een verdachte tevens getuige gaat, de zaak met zorgvuldigheid gehandeld en extra aandacht voor de verschillende bezwaren van de verdediging getoond?</p>	<p>Ja: Ga naar vr. 15</p> <hr/> <p>Nee: In de bestudeerde tien uitspraken komt dit geval niet voor. Het Hof zal andere punten overwegen en verder kijken of gedurende het proces compensatie voor dit verzuim is geboden. Ga naar vraag 15</p>

15. Hebben de nationale gerechten in hun overwegingen en beslissingen rekening gehouden met het feit dat het gaat om een verklaring verkregen van een verdachte tevens getuige (waaraan een toezegging is gedaan)?

Ja: Geen schending van het recht op een eerlijk proces van de verdachte.

Nee: In de bestudeerde tien uitspraken komt dit geval niet voor. Het Hof zal andere punten overwegen en nagaan of gedurende het proces compensatie voor dit verzuim is geboden. Aan de hand hiervan zal het Hof constateren of er wel of geen sprake is van een schending op het recht op een eerlijk proces van de verdachte conform art. 6 EVRM.

4 Toetsing van de Caribische conceptregeling aan het EVRM

Zoals in hoofdstuk 3, paragraaf 3.1 aan de orde is gekomen, gaat het EHRM een paar punten na als het gaat om het bepalen of er sprake van een schending van het recht op een eerlijk proces is geweest en het gebruik van de verklaring van een getuige aan wie een toezegging is gedaan. De vraag is nu wat de Caribische conceptregeling in verhouding tot het EHRM, zegt over deze punten.

4.1 Rechtskundige bijstand

Zoals we in paragraaf 3.1.1. hebben gezien, overweegt het Hof of de verdachte door een advocaat wordt bijgestaan. De verdachte heeft dit recht volgens artikel 6 lid 3 onder c van het Verdrag.

In het Concept Caribische Wetboek van Strafvordering wordt de rechtskundige bijstand geregeld in de artikelen 48 en 61 tot en met 68, waarbij onder andere bepaald wordt dat de verdachte het recht heeft om zich door een raadsman te laten bijstaan (art. 48 lid 1 CarSv-Cpt), desnoods zonder kosten voor de toevoeging van een raadsman voor de verdachte. Dus in Curaçao zal een verdachte tegen wie een belastende verklaring van een kroongetuige gebruikt wordt, op basis van de genoemde artikelen bijgestaan worden door een advocaat.

Het concept Caribische kroongetuigeregeling voldoet dus aan dit overwegingspunt van het EHRM.

4.2 Openheid van de deal

Het EHRM bepaalt dat vóór de aanvang van het openbare onderzoek ter terechtzitting, de afspraak tussen de kroongetuige en het OM volledig en openlijk besproken moet zijn met de klager en zijn raadsman. Hierbij moet de verdediging zich bewust zijn van de overeenkomst én van de identiteit van de kroongetuige. Het Hof noemt hierbij niet wat de minimale periode is tussen de bekendmaking en het begin van het onderzoek ter terechtzitting, als het maar vóór de aanvang van het onderzoek ter terechtzitting gebeurt.

De MvT van de Caribische conceptregeling Toezeggingen aan getuigen stelt, dat een volledige openheid van de deal tussen het OM en de kroongetuige gegarandeerd is in de vorm van een proces-verbaal dat aan het dossier is toegevoegd.

De Caribische conceptregeling bepaalt dat zodra het belang van het onderzoek dat toelaat de deal aan de verdediging wordt bekendgemaakt (artikel 261 h lid 3 CarSv-Cpt), terwijl, ook in het belang van het onderzoek, de RC kan bevelen de identiteit van de kroongetuige verborgen

te houden. Het bevel moet vóór het beëindigen van het vooronderzoek opgeheven worden (artikel 261 h lid 4 CarSv-Cpt).

Ofschoon de literatuur stelt dat het kan zijn dat de verdachte hierdoor pas laat te horen krijgt dat er een kroongetuige in zijn zaak gebruikt wordt, met als gevolg dat hij eventueel daardoor zijn verdediging minder goed kan voorbereiden¹²⁷, voldoet de Caribische regeling aan de voorwaarde van het EHRM.

Hierbij wil ik een kanttekening plaatsen. De verklaring van een kroongetuige kan mogelijke gevaren met zich kan meebrengen. Bovendien heeft de verdediging een zwakkere positie dan de vervolging tijdens het gerechtelijk vooronderzoek. Gezien deze twee punten zou de wetgever ervoor gekozen kunnen hebben een minimale periode voor het bekendmaken van het bestaan van een deal en de identiteit van de kroongetuige in de conceptregeling 'Toezeggingen aan getuigen' op te nemen. De wetgever heeft dit echter niet gedaan. Het moment van de onthulling van het bestaan van de afspraak en de identiteit van de kroongetuige zal dus afhankelijk zijn van de omstandigheden van het geval.

4.3 De mogelijkheid om de kroongetuige te ondervragen

In de paragrafen 3.1.2 en 3.1.3 hebben we gezien dat het EHRM overweegt of de mogelijkheid er was voor de verdachte om de verklaringen van de kroongetuige te betwisten en ook om (tijdens de openbare zitting) rechtstreeks of via zijn raadsman vragen te stellen aan de kroongetuige.

Het EHRM maakt onderscheid tussen het betwisten (“to challenge”) en het ondervragen (“to question”, “to examine”)¹²⁸

Het betwisten van de verklaringen van de kroongetuige

Zoals in paragraaf 3.1.2 aan de orde is gekomen, staat het EHRM toe dat een verklaring in het gerechtelijk vooronderzoek wordt afgelegd en dat die verklaring ter terechtzitting voorgelezen wordt, zonder dat dit een schending van het ondervragingsrecht gewaarborgd in artikel 6 lid 3 onder d EVRM met zich meebrengt. Een voorbeeld hiervan hebben we gezien in de zaak-Lorsé. In zo'n geval is het Hof van mening dat de verdediging wel op enig moment in de gelegenheid moet worden gesteld om de verklaring van de kroongetuige te betwisten.

Het ondervragen van de kroongetuige

Betreft het een verklaring afkomstig van een kroongetuige, dan geldt echter steeds het recht om hem te ondervragen¹²⁹ (tenzij er sprake is van overmacht en enige compensatie), wat volgens het EHRM onder meer behelst: de mogelijkheid de getuige op betrouwbaarheid te

¹²⁷ Corstens 2014, p. 400.

¹²⁸ Jebbink 2007, p.3.

¹²⁹ Jebbink 2007, p.3.

testen of zijn geloofwaardigheid in twijfel te trekken. Ook de mogelijkheid om het gedrag van een getuige gedurende rechtstreekse ondervraging te observeren, is een element van 'examining'.¹³⁰

In de zaak-Vidgen hebben we een voorbeeld gezien waarbij sprake was van een schending van het ondervragingsrecht. De verdediging was wel in de gelegenheid gesteld om de belangrijkste getuige in de zaak te ondervragen, maar de getuige gaf geen antwoord op de vragen. Het ondervragingsrecht is dus in zijn kern een recht op antwoord.¹³¹

Ofschoon de artikelen 261f tot en met 261j CarSv-Cpt niets bepalen over het ondervragen van de kroongetuige, geeft de MvT een nadere opheldering hierover. De MvT bepaalt dat de verdediging tijdens het openbare onderzoek ter terechtzitting in de gelegenheid zal worden gesteld de getuige vragen te stellen. Volgens de MvT is er geen sprake van een beperking van het ondervragingsrecht van de verdachte (anders dan bij de procedure van de bedreigde getuige). De Nederlandse MvT noemt zelfs de mogelijkheid voor de verdediging om de kroongetuige in de fase van het vooronderzoek te ondervragen. Dit betekent dat in Nederland de verdediging de mogelijkheid heeft om de kroongetuige twee keer te ondervragen. De Caribische MvT voorziet niet in de mogelijkheid om de kroongetuige in het vooronderzoek te ondervragen.

Naar mijn mening zou de Caribische wetgever het voorbeeld van de Nederlandse wetgever kunnen volgen en in de mogelijkheid moeten voorzien de kroongetuige twee keer te ondervragen. Dit omdat de kroongetuige vanwege zijn een gevoelige positie gevaar loopt. Mocht de kroongetuige iets overkomen, voordat het onderzoek ter terechtzitting heeft plaatsgevonden, dan heeft de verdediging toch de kans gehad om hem te ondervragen.

Het EHRM legt enorm veel nadruk op het daadwerkelijk beantwoorden van de vragen van de verdediging. De Caribische wetgever heeft ook het belang van het beantwoorden door de kroongetuige niet onderschat. De wetgever heeft bepaald dat voor de procedure bij een eventuele weigering tot medewerking aan een dergelijk verhoor, verwezen wordt naar de aanvullingen bij artikel 318 lid 7 CarSv-Cpt. Bij een harde weigering zal het OM niet-ontvankelijk worden verklaard (art. 393 lid 2 CarSv-Cpt).

De wetgever heeft de kwestie van het beantwoorden van de vragen door de kroongetuige echt serieus genomen. De wetgever heeft het niet aan de rechter overgelaten om bij een eventuele constatering van een normschending, strafvermindering of bewijsuitsluiting uit te spreken (bijvoorbeeld omdat het niet ondervragen niet door het toedoen van de autoriteiten is gebeurd en er sprake is van ander bewijsmateriaal). De wetgever heeft ervoor gekozen om wettelijk op te nemen dat het OM niet-ontvankelijk zal worden verklaard.

Hiermee voldoet de Caribische conceptregeling 'Toezeggingen aan getuigen', voor wat betreft dit overwegingspunt, niet alleen aan de eisen van het EHRM, maar is de wetgever zelfs een stap verder gegaan dan het EHRM.

¹³⁰ Jebbink 2007p. 3 en 4.

¹³¹ Jebbink 2007p. 4.

4.4 De aanwezigheid van steunbewijs

Uit paragraaf 3.1.1 blijkt dat het EHRM kijkt of de veroordeling van de verdachte niet alleen op de verklaringen van de kroongetuige gebaseerd is. Het Hof kijkt of er sprake is van steunbewijs en benoemt het aanwezige extra bewijs ook in zijn overwegingen.

De Caribische conceptregeling eist met het aanvullend bewijsminimumvoorschrift van art. 387a lid 4 CarSv-Cpt ook, dat het bewezenverklaarde door de rechter niet uitsluitend kan worden aangenomen op grond van verklaringen van getuigen met wie op grond van de vijfde afdeling B van de vierde titel van het vierde boek een afspraak is gemaakt.

Hierdoor voldoet de Caribische regeling aan dit overwegingspunt van het EHRM.

4.5 Het in aanmerking nemen van het bestaan van een afspraak door de rechter

In paragraaf 3.1.1 hebben we gezien dat het Hof in zijn overwegingen rekening houdt met het feit dat de nationale gerechten rekening gehouden hebben met de omstandigheid dat er sprake is van een afspraak tussen het OM en de kroongetuige én met de gevaren en moeilijkheden die de aanwezigheid van een afspraak met zich meebrengen. En vervolgens heeft het Hof extra aandacht gegeven aan de bezwaren van de verdediging.

Artikel 403 lid 2 CarSv-Cpt omvat een extra motiveringsvereiste voor de rechter. In dit artikel is opgenomen dat het gebruik van de verklaring van een kroongetuige als bewijsmateriaal, een afzonderlijke motivering vergt. De rechter is middels dit artikel verplicht rekening te houden met het bestaan van een deal en de gevaren van en moeilijkheden omtrent de deal. Als de verdediging dan met bezwaren komt, zal de rechter in zijn overweging op de desbetreffende bezwaren van de verdediging moeten ingaan.

Ook aan dit overwegingspunt van het EHRM voldoet de Caribische regeling.

4.6 Motivering van de beslissing van de rechter

Uit paragraaf 3.2 blijkt dat het EHRM erkent dat de nationale gerechten hun beslissingen moeten motiveren, met name door de eis van artikel 6:1 EVRM. Maar het EHRM volstaat

met een kort antwoord op de meeste argumenten van de verdediging. Bij het verwerpen van een beroep kan een gerecht in principe gewoon de redenen van de lagere rechtspraak bekrachtigen.

Zoals eerder aangegeven, voorziet art. 403 lid 2 CarSv-Cpt in een extra motiveringplicht voor de rechter bij het aannemen van de verklaring van een kroongetuige als bewijsmateriaal. Ook op dit laatste punt voldoet de Caribische regeling aan de eisen van het EHRM.

Conclusie en aanbevelingen

Uit hoofdstuk 2 blijkt dat de concept Curaçaose kroongetuigeregeling veel nadruk legt op de voorwaarden tot het sluiten van een overeenkomst tussen het OM en de kroongetuige. Onder andere de beperking van de gevallen waaronder een deal kan worden gesloten (de wetgever is van mening dat de kroongetuigeregeling in zeer uitzonderlijke gevallen toegepast zou moeten worden), de openheid van de deal, de toetsing van de rechtmatigheid van de afspraak en de toetsing van de betrouwbaarheid van de getuige. Verder besteedt de Caribische conceptregeling ook aandacht aan de rechten van de verdediging in de vorm van eisen tot openheid van de deal en de verplichting van de getuige op de openbare zitting te verschijnen en te verklaren.

Uit hoofdstuk 3 blijkt dat het EHRM bij het overwegen of er een schending is van het recht op een eerlijk proces van de verdachte, de procedure als geheel bekijkt. Het EHRM doet een marginale toetsing. Het EHRM erkent de gevaren die het gebruik van de verklaringen van een getuige waaraan een toezegging is gedaan met zich kan meebrengen. Maar volgens het EHRM neemt het bestaan van een deal met een getuige niet per definitie de eerlijkheid van de procedure weg. Het EHRM neemt in zijn overweging een paar punten mee. Uit de tien uitspraken van het EHRM die ik bestudeerd heb, blijkt dat het EHRM gedurende de jaren geen schending heeft geconstateerd bij het aannemen van de verklaring van een kroongetuige als bewijsmateriaal door de verschillende nationale gerechten. De reden hiervoor is onder meer dat in de betreffende zaken de verdachte was bijgestaan door een advocaat, er voor het einde van het gerechtelijk vooronderzoek sprake was van openheid van de afspraak ten opzichte van de verdediging, de verdediging de gelegenheid heeft gehad om de overeenkomst tussen het OM en de kroongetuige te betwisten, de verdediging in de gelegenheid is gesteld om de verklaring van de kroongetuige te betwisten, de verdediging de kroongetuige heeft kunnen ondervragen, er genoeg steunbewijs was en de rechters bij hun beoordeling rekening hebben gehouden met het feit dat er sprake was van een deal tussen het OM en de kroongetuige. Zelfs in de gevallen waarbij de verdediging de kroongetuigen niet kon ondervragen (zaak-Lorsé) of de kroongetuige zich bij het beantwoorden van een paar vragen zich op zijn verschoningsrecht beriep (zaak-Verhoek) of de verdediging voor een gedeelte een onwettige deal heeft gesloten (zaak-Verhoek), heeft het Hof geen schending van art. 6 EVRM geconstateerd. De reden hiervoor is dat het Hof een compensatie van het gemiste constateerde door bijvoorbeeld steunbewijs of de mogelijkheid van de verdediging tot het betwisten van de verklaring van de kroongetuige.

Hoewel het in de zaak-Vidgen niet ging om een kroongetuige in de zin van art. 261 f tot en met 261 j CarSv-Cpt is deze zaak relevant, want het betrof wel de voornaamste getuige in de zaak. Gezien het feit dat de kroongetuige in de zin van art. 261 f tot en met 261 j CarSv-Cpt ook de voornaamste getuige in de zaak is (met het verschil dat aan deze getuige een toezegging is gedaan door het OM) is de zaak-Vidgen een belangrijke zaak als het om de visie gaat van het EHRM bij het aannemen van de verklaring van een kroongetuige als bewijsmateriaal.

Het EHRM constateerde in de zaak-Vidgen wel een schending van het eerlijke proces van de verdachte omdat de verdediging de verdachte niet daadwerkelijk heeft kunnen ondervragen. De mogelijkheid om te ondervragen was wel gecreëerd, maar de verdachte gaf geen antwoord

op de vragen. Hierbij laat het EVRM zien dat het ondervragingsrecht van de verdediging eigenlijk een recht op antwoord is.

In hoofdstuk 4 is er een vergelijking tussen de Caribische conceptregeling en de overwegingspunten van het EHRM gemaakt. Uit dit hoofdstuk blijkt dat de concept Caribische kroongetuigeregeling met betrekking tot de punten van rechtskundige bijstand, openheid van de deal tussen het OM en de kroongetuige, het betwisten van de verklaring van de kroongetuige, het toezien op steunbewijs, het rekening houden met het bestaan van de deal en extra aandacht toevoegen aan de bezwaren van de verdediging, de regeling keurig aan de vereisten van het EHRM voldoet. Wat het ondervragingsrecht van de verdediging betreft, is de Caribische wetgever heel streng geweest en heeft hij expliciet in de MvT opgenomen dat wanneer de kroongetuige weigert ter openbare terechtzitting te getuigen, er niet-ontvankelijkheid van het OM moet volgen.

Hoe verhoudt het Caribische wetsvoorstel 'Toezeggingen aan getuigen' zich tot het oordeel van het EHRM met betrekking tot het aannemen van de verklaringen van een kroongetuige als bewijsmateriaal? Is er sprake van een inbreuk op het recht op een eerlijk proces van de verdachte zoals gewaarborgd in art. 6 EVRM?

Als antwoord op deze vragen concludeer ik dat de Caribische conceptregeling geen inbreuk doet aan het recht op een eerlijk proces van de verdachte. De Caribische conceptregeling voldoet aan de eisen die het EHRM stelt aan het gebruik van de verklaring van een kroongetuige als bewijsmateriaal. Gezien de strenge regels van de Caribische conceptregeling met betrekking tot het ondervragingsrecht, concludeer ik eveneens dat de Caribische conceptregeling boven de ondergrens van het EVRM zit.

Aan de hand van dit onderzoek zou ik twee punten als aanbeveling willen aangeven. Beide punten hebben betrekking op de rechten van de verdediging.

Ten eerste ben ik van mening, dat het goed zou zijn als de wetgever een minimale periode voor de aanvang van het onderzoek ter terechtzitting zou vaststellen, waarbij zowel het bekendmaken van het bestaan van een overeenkomst tussen het OM en identiteit van de kroongetuige, bekend moeten zijn. De verdediging moet zich hoogstwaarschijnlijk extra voorbereiden in het geval er een kroongetuige in de zaak tegen de verdachte wordt gebruikt.

Ten tweede zou de wetgever naar mijn mening in een wettelijke regeling voor het ondervragen van de kroongetuige in de voorbereidingsfase kunnen voorzien. Gezien Curaçao een kleine gemeenschap heeft en de kroongetuige een groot gevaar loopt, kan het ondervragen van de kroongetuige in een vroeger stadium meer waarborg voor het ondervragingsrecht van de verdachte kunnen bieden.

Literatuurlijst

Handboeken

Von Brucken Fock 1993

E.P. von Brucken Fock, *De toepassing van artikel 6 EVRM in een gewone strafrechtelijke procedure in eerste aanleg*, Nijmegen: Ars Aequi Libri 1993.

Corstens 2014

G.J.M. Corstens, *Het Nederlandse strafprocesrecht*, Arnhem: Wolters Kluwer 2014.

Kortmann 2016

C.A.M. Kortmann, *Constitutioneel recht*, Deventer: Wolters Kluwer 2016, p. 399.

Lawson en Myjer 2000

R.A. Lawson en E. Myjer, *50 jaar EVRM*, Leiden: Stichting NJCM-Boekerij 2000, p.3.

Artikelen in tijdschriften

Buruma 1999

Y. Buruma, 'De doodgeschoten kroongetuige', *Ars Aequi* 1999, p. 56 – 61.

Jebbink 2007

W.H. Jebbink, 'Na twintig jaar nog steeds geen recht op antwoord' *Nederlandse Juristenblad* 2007, 205.

Manunza en Koops 1998

E. Manunza en B.Koops, 'Garanties voor de betrouwbaarheid van kroongetuigen', *Dilikt en Delinkwent* 1998 nr. 8, pp. 768-785.

Pelser 1999

C.M. Caroline Pelser, , AAK19993482 – 01 maart 1999, p. 3483.

De Roos 2007

Th.A. de Roos, 'Daar is hij weer, de kroongetuige!', *NJB* 2007 p. 1957-1961.

Jurisprudentie

EHRM 7306/75 X. v. the United Kingdom
EHRM 17265/90 Baragiola v. Switzerland

EHRM 18666/91	Salmon Meneses v. Italy
EHRM 25982/94	Flanders v. the Netherlands
EHRM 33995/96	Mambro and Fioravanti v. Italy
EHRM 44484/98	Lorsé v. the Netherlands
EHRM 54445/00	Verhoek v. the Netherlands
EHRM 994/03	Cornelis v. the Netherlands
EHRM 29353/06	Vidgen v. the Netherlands
EHRM 32328/09	Palazzolo v. Italy

Wetten en regelgeving

Aanwijzing toezeggingen aan getuigen in strafzaken 4 december 2012, Stcrt. 2012, 26860, in werking getreden op 1 januari 2013.

Stb. 2005, 254, Wet van 12 mei 2005 tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht en het Wetboek van Strafvordering met betrekking tot verklaringen van getuigen die in ruil voor een toezegging van het openbaar ministerie zijn afgelegd (toezeggingen aan getuigen in strafzaken).

Electronische bronnen

Cleiren/Crijns 2015

C.P.M. Cleiren en J.H. Crijns, in: *Tekst en Commentaar Strafvordering: de tekst van het Wetboek van Strafvordering en enkele aanverwante wetten van commentaar voorzien*, Deventer: Wolters Kluwer 2015 (online, bijgewerkt tot 1 juli tot 2017).

Van Kempen 2009

P.H.P.H.M.C. van Kempen, 'Het belang van de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens voor de wetgever', *rug.nl* 2 november 2009.